

**З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
ХТО ДАПАМОЖА АДЗІНОКІМ
СТАРЫМ У ВЕСЦЫ?** 2 стар.

**ВЕСТКІ З ТАВАРЫСТВА "РАДЗІМА"
КАНАДЗЕЦ ЯФІМ ЛУК'ЯНЧУК** 3 стар.

**ДЫПКУР'ЕР
ПАБРАЦІМСКІЯ СУВЯЗІ ЎМАЦОЎВАЮЦА** 3 стар.

**ШМАТГАЛОССЕ
ВЯДОМЫ ШАШЫСТ З БАКУ СТАЎ
ЖЫХАРОМ МАР'ІНАЙ ГОРКІ** 4 стар.

**МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ
УШАНОЎВАЛІ
СВЯТОГА ПАТРЫКА** 4 стар.

**ПАМЕЖЖА
ДЛЯ НІГЕРАСІОК БІБЛІЯТЭКА Ў ГАЙНАЎЦЫ — ПРАЦА І ПРЫГОДА** 6 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ. УКРАЇНА. РАСІЯ. 6 стар.

**НАТАТКІ З НАГОДЫ
КУРДЫ: ЦЕРПКІ ПОКЛІЧ СВАБОДЫ** 7 стар.

**ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА
АПАВЯДАННЕ Раісы БАРАВІКОВАЙ
"АЎТОГРАФ АД СПІЛБЕРГА" (заканчэнне)** 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

27 сакавіка 2003 года, № 13 (2031)

Цана 160 рублёў

E-mail: golas_radziuj@tut.by

Хроніка жыцця

МЗС ПЕРАДАЕ ЭСТАФЕТУ

17 сакавіка скончыўся тэрмін прыёму Міністэрствам замежных спраў дакументаў для дзяржаўнай рэгістрацыі прадпрыемстваў з удзелам замежнага капіталу.

Адпаведную пастанову прыняў Савет Міністраў 17 лютага бягучага года. А з 1 красавіка гэту функцыю возьмуць на сябе Мінскія аблвыканкам і гарадскія выканаўчы камітэт. За знешнепаплітычным ведамствам застануцца паўнамоцтвы па рэгістрацыі страхавых арганізацый з замежнымі інвестыцыямі і камерцыйных арганізацый з удзелам замежнага капіталу ў свабодных эканамічных зонах.

БОЛЬ НАШ ХАТЫНЬ...

22 красавіка з нагоды 60-годдзя трагедыі Хатыні на Дзяржаўным мемарыяльным комплексе "Хатынь" адбыўся жалобны мітынг.

У раённым цэнтры Лагойск прайшоў "круглы стол" з удзелам прадстаўнікоў мемарыялаў знішчаных гарадоў і вёсак з Расіі, Чэхіі...

Вёска Хатынь стала сімвалам усіх 9 200 спаленых беларускіх вёсак, і загінуўшых у пажарышчы Вялікай Айчыннай вайны.

ДЗЕСЯТЫ ЗБОРНІК "БАЦЬКАЎШЧЫНЫ"

Выдавецтва "Юнацтва" выдасць кніжку прысвечаную 120-гадовому юбілею з дня нараджэння народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Укладальнікам зборнікаў "Бацькаўшчына" з 1989 года з'яўляецца паэт і публіцыст Сяргей Панізнік, узнагароджаны за сваю працу літаратурнай прэміяй імя Уладзіміра Калеснікі. Кнігі серыі "Бацькаўшчына" прысвечаліся Полацкай зямлі, Святой Ефрасінні Полацкай, ратнай славе Вялікага княства Літоўскага, гісторыі Беларусі. Наступнымі тэмамі зборнікаў будуць: "Беларуская прысутнасць у Празе", "Беларусы ў Сібіры", "Старажытныя гарады Беларусі".

КАНЦЭРТЫ ПАМЯЦІ

УЛАДЗІМІРА МУЛЯВІНА

20 сакавіка ў Палацы Рэспублікі прайшоў канцэрт, прысвечаны памяці Уладзіміра Мулявіна, які трансліраваўся па Беларускаму тэлебачанню.

У ім прынялі ўдзел артысты з Расіі, Малдовы, Грузіі... Вядомую песню "Белавежская пушча" прас-

пявала разам з "Песнярамі" грузінская спявачка Нані Брэгвадзе, а Канстанцін Масковіч з Малдовы на свай пан-флейце выканаў папурый мелодый легендарнага ансамбля. Ушаноўвалі Уладзіміра Мулявіна і ў Маскве: 22 сакавіка ў Крамлёўскім Палацы таксама адбыўся канцэрт яго памяці. Запіс канцэрта будзе паказаны і беларускім тэлеведцам.

БЕЛАРУСКАЯ МАСЯНЯ

Геранія Інтэрнэт-прасторы расійская мульты-Масяня набыла незвычайную папулярнасць сярод моладзі.

Але, як вядома, у папулярнасці ёсць і выдаткі. Так, беларускі камп'ютэршыкі аб'явілі конкурс на лепшую Масяня-пародыю. Пакуль што пераможцу гэтага спаборніцтва абяцаюць узнагародзіць шасцізначным UIN ад Orange ICQ, рэкламай на mults.net (дарэчы, гэта і ёсць адрас сайта, на якім будзе праходзіць конкурс). Падкажам, што галоўных герояў будучага мульты завуць Шпендаль і Белавосцік.

УЖО СТАЛА ТРАДЫЦЫЯЙ...

17-я Міжнародная творчая дабрачынная праграма "Чарнобыльскі шлях — дарога жыцця" пройдзе з 24 сакавіка па 12 красавіка.

Маршрут пройдзе праз раёны Брэсцкай, Гомельскай, Магілёўскай абласцей, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы.

У акцыі, якую арганізавалі ўрадавы Камітэт па праблемах навастанства і Беларуска-расійскі міжнародны саюз моладзі, прымуць удзел вядомыя калектывы — ансамблі "Песняры" і "Свята".

ПІМЕНЕЙ МЕЖАЎ

НЕ ПРЫЗНАЕ

Летась Мінскі гарадскі Дом шлюбай зарэгістраваў 280 саюзаў паміж жыхарамі нашай рэспублікі і далёкага замежжя.

Мінчане і мінчанкі стварылі Інтэрнацыянальныя сем'і з прадстаўнікамі пяцідзяткі пяці дзяржаў. Сярод краін, у якіх беларускія дзяўчаты адшукалі сваіх выбраннікаў, лідзіруе Германія — 26 шлюбай, Ізраіль — 21, Афганістан — 20. Крыху менш саюзаў зарэгістравана паміж беларусамі і жыхарамі Вялікабрытаніі, Ірана, Францыі, Лівана, Італіі, ЗША.

Мінчане ў якасці жонак выбралі прадстаўніц цудоўнага полу, якія пражываюць у Канадзе, Ізраілі, Злучаных Штатах. У мінулым годзе ў Доме шлюбай з беларусамі таксама распісаліся жыхарка Ірана і мадэмуазель з Францыі.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

зварот

СПЫНІЦЬ АГРЭСІЮ Ў ІРАКУ!

З такой заявай звярнуўся Беларускі камітэт міру ад імя грамадскасці Беларусі да кірайнікоў вядучых дзяржаў свету і сусветнай супольнасці.

"Ідзе ваенная агрэсія

ЗША супраць Ірака, маюцца разбурэнні і чалавечыя ахвяры. Злучаныя Штаты Амерыкі пачалі гэту вайну супраць рашэння Савета Бяспекі ААН.

Мы падтрымліваем прынцыповую пазіцыю Кітая, Расіі, Францыі, Германіі і

радавод

іншых краін па праблеме знішчэння ядзернай і хімічнай зброі", — гаворыцца ў дакуменце.

У Заяве ўтрымліваецца папярэджанне аб тым, што гэта вайна можа перарасці ў глабальную ваенную катастрофу, выклікаць ланцужовую рэакцыю і новую хвалю тэрарызму, абумоўленую помстай.

Беларускі камітэт міру звяртаецца з прапановай тэрмінова склікаць надзвычайную сесію Генеральнай асамблеі ААН, на якой былі б разгледжаны падзеі ў Іраку і вызначаны мірныя і цывілізаваныя шляхі вырашэння праблем у гэтым рэгіёне.

*Што мне пекны Парыж, Рым
прыгожы і сьляны,
Што швейцарскія горы,
старыя Афіны.
Што мне Вена, Мадрыд,
што мне Лондан туманны,
Больш за ўсё я бацькоўскаму
краю адданы!
Тут прывольна і ўтульна на
ў лоні прыроды!
Тут і птушкі спяваюць прыгожа
заўсёды!
Тут і сонца на свет весялей паглядае!
І любоў гарачэй тут у
сэрцах палае!
Тут, як пройдзе зіма, час к нам
вернецца весні,
Заспявае жаўрук свае звонкія песні,
Ветрык з поля раптоўна лагодна
павее,
Малады скача з радасці, дзед
маладзец!
Тут дзяўчына, што ў свеце найма
вяснянай!
Тут дзяўчына, што ў свеце найма
прыгажэйшай.
Тут ёсць прайда і шчырасць,
тут людзі з душою!
Тут бацькоў маіх прах пад
сырою зямлёю!
В.Дунін-Марцінкевіч.
"Бласлаўлёная сям'я". 1856.*

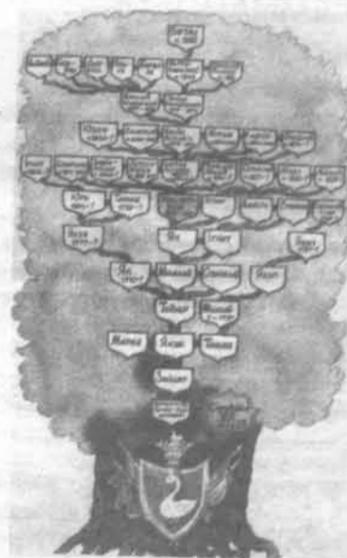
КЛІЧ ПРОДКАЎ

У друку ўжо прамільгнула паведамленне, што на пачатку сакавіка з клопату Язэпа Янушкевіча, апекуна творчай спадчыны сьляннага драматурга Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Беларусь наведаль яго нашчадкі, якія жывуць у Польшчы і ЗША. Сярод іх Станіслаў Пляўскі, Багдан Кавальніскі з дваццацітрохгадовым сынам Барташам, Барбара Чарнаўская-Крыжаньская з братам Тадэвушам. З іх удзелам на Беларусі прайшло некалькі літаратурных імпрэз, прысвечаных 195-й гадавіне з

дня нараджэння знакамітага драматурга. Да адной з іх — у Доме літаратара — быў далучаны і я.

Сядзеў у зале, назіраў за гуртам Марцінкевічавых нашчадкаў і думаў аб абставінах, якія расцверушылі іх на свеце. От Станіслаў Пляўскі. Ён старэйшы з Марцінкевічавых нашчадкаў. Нарадзіўся ў Люцінцы. Тут прамільгнула яго маленства. Тут і вайну перажыў, вызваленне прычакаў. А пасля маці перавезла сям'ю ў Польшчу.

— Заканчэнне на 5-й стар.

з прэс-канферэнцыі

БЕЛАРУСКАЯ ВЁСКА: ЯК ВЫЖЫЦЬ У АДЗІНОЦЕ?

Шляхам вырашэння праблемы абароны адзінокай старасці ў беларускай вёсцы быў прысвечаны "круглы стол" у Грамадскім прэс-цэнтры.

Праблема гэта год ад года становіцца ўсё больш актуальнай. Колькасць вяскоўцаў з 1941 па 2000 год скарацілася амаль на чатыры з паловай мільёна чалавек. Гэта адбылося ў асноўным за кошт міграцыі ў горады і хатняга сённяшняга дзень міграцыйны патэнцыял амаль вычарпаны, дэмаграфічная і сацыяльная сітуацыя на вёсцы выклікае занепакоенасць. Менавіта аб гэтым гаварыў намеснік начальніка аддзела народанасельніцтва і рынку працы Міністэрства працы і сацыяльнай абароны **Уладзімір Казушчык**.

Вёска катастрофічна старэе, працэнт працаздольных змяншаецца. Адначасова павялічваецца колькасць адзінока, бездапаможных людзей. Сёння ў сельскай мясцовасці пражывае каля 70 тысяч адзінокаў і 390 тысяч адзінока пражываючых, якія штодзень сутыкаюцца са шматлікімі сацыяльнымі, эканамічнымі і псіхалагічнымі праблемамі. Што робіцца, каб зняць ці хаця б зменшыць псіхалагічны ўціск на старых людзей? **Надзея Басюк** — начальнік аддзела развіцця і каардынацыі сацыяльнай дапамогі і сацыяльнага абслугоўвання Міністэрства працы і сацыяльнай абароны расказала, што ў 119 вясковых і 37 гарадскіх раёнах працуюць аддзелены сацыяльнай дапамогі ў хатніх умовах. Іх паслугамі карыстаецца больш за 63 тысячы адзінокаў непрацаздольных грамадзян. У тым ліку вяскоўцаў — звыш сарака трох тысяч. Форма абслугоўвання ў хатніх умовах прагрэсіўная па шэрагу паказчыкаў. Па-першае, гэта нармальна маральна-псіхалагічны фактар, які

вынікае з таго, што адзінокаму чалавеку даецца магчымасць да канца сваіх дзён знаходзіцца ў звыклых для яго атмасферы, у родных сценах.

Адначасова сацыяльнае абслугоўванне ў хатніх умовах абыходзіцца дзяржаве значна танней, чым утрыманне ў стацыянарнай сацыяльнай устаноўе. У Беларусі для адзінокаў сялян адкрыты больш дваццаці дамоў-інтэрнатаў, 50 салонаў "Міласэрнасць", а пры ўстановах аховы здароўя — каля трох тысяч месцаў сястрынскага догляду.

Найлепшых вынікаў у развіцці сацыяльна-бытавога абслугоўвання састарэлых і інвалідаў у хатніх умовах дасягнулі ў Мінскай вобласці, дзе 126 тысяч адзінокаў і адзінока пражываючых грамадзян. Намеснік старшыні Камітэта па працы і сацыяльнай абароне **Мінаблвыканкама Тамара Антановіч** і **Марыя Гарбацэвіч** паведамілі, што акрамя двух дамоў-інтэрнатаў на Міншчыне працуе 18 дамоў сацыяльных паслуг. 71 працэнт сацыяльных паслуг аказваецца бясплатна. Адчувальную дапамогу атрымліваюць сацыяльныя ўстановы ад шэфскіх прадпрыемстваў, якія ў мінулым годзе пералічылі амаль трыццаць мільёнаў рублёў.

Усё ж праблема застаецца. Каб вырашыць яе, патрабуюцца агульныя намаганні дзяржавы і грамадства.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі "круглага стала" **Надзея БАСЮК** і **Уладзімір КАЗУШЧЫК**.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

аспект праблемы

АД АГРЭСІІ ДА ТАЛЕРАНТНАСЦІ

МЯНЯЮЦА АДНОСІНЫ ДА ВІЧ-ІНФІЦЫРАВАННЫХ

У Нацыянальным прэс-цэнтры прайшла прэс-канферэнцыя, прысвечаная рэалізацыі сумесных праграм ААН і Міністэрства аховы здароўя Беларусі, накіраваных на прафілактыку захворванняў на ВІЧ/СНІД. Адным з пытанняў было абмеркаванне праблем людзей, якія жывуць з дыягназам ВІЧ/СНІД.

Кіраўнік прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь **Ніл Бунэ** з'явіўся на мерапрыемстве з чырвонай стужачкай на лацкане пінжака ў знак памяці памерлых ад СНІДу. Толькі летась эпідэмія хваробы ў свеце забрала жыцці 3 мільёнаў чалавек. На працягу 2002 года яшчэ 5 мільёнаў чалавек было інфіцыравана вірусам імунадэфіцыту. Сёння 42 мільёны жыхароў планеты носяць у сабе гэтую хваробу.

На Беларусі зарэгістравана 4 829 ВІЧ-інфіцыраваных. Лідзіруе Гомельская вобласць (3 015 выпадкаў). У Мінску жыве 689 хворых, 41 працэнт ад агульнай колькасці складаюць людзі ва ўзросце 20–24 гадоў, 26 працэнтаў — ад 25 да 29 гадоў. Цешыцца адно: у параўнанні з 1996 годам колькасць моладзі сярод інфіцыраваных знізілася. Не апошняю ролю тут адыгралі адукацыйныя праграмы, асветніцкая дзейнасць Цэнтра прафілактыкі ВІЧ/СНІД.

Большая частка хворых у нашай краіне — мужчыны (71,6 працэнта) і наркаманы (73,5 працэнта). Але ў апошні час назіраецца тэндэнцыя да павелічэння заражэнняў шляхам гетэрасексуальных кантактаў.

Сёння ў краіне жыве 302 дзіцяці, якія нарадзіліся ад ВІЧ-інфіцыраваных маці. Большай частцы дзяцей дыягназ ВІЧ пакуль не пастаўлены.

Папярэджанне ВІЧ — адна з самых актуальных сацыяльных і медыцынскіх праблем на сённяшні дзень. У краіне працуе Рэспубліканскі цэнтр прафілактыкі СНІДу. Рэспубліканскі міжведамасны савет па ВІЧ/СНІДу мае свае аддзелены на абласных і гарадскіх узроўнях. Дзейнасць кожнага з іх забяспечвае ўвагу мясцовых органаў кіравання да праблемы СНІДу. Акрамя таго, значную ролю адыгрывае праца грамадскіх арганізацый. У Мінску сумесна з ПРААН і Беларускім грамадскім аб'яднаннем "Пазітыўны рух" ажыццяўляецца праект "Прыцягненне людзей, якія жывуць з ВІЧ, і іх блізкіх да дзейнасці па прафілактыцы ВІЧ/СНІДу".

Ніл Бунэ, гаворачы пра праект і сітуацыю з ВІЧ-інфекцыяй, заўважыў: "Хворыя на ВІЧ — такія ж людзі, як кожны з нас. Яны маюць аднолькавыя з намі правы. Недапушчальна праяўленне ў дачыненні да іх дыскрымінацыі. На дзяржаўным узроўні павінны існаваць законы дзеля абароны іх правоў і праграмы для падтрымкі — сацыяльнай, медыцынскай, псіхалагічнай. Гэтаму ёсць не толькі маральныя прычыны (людзі маюць аднолькавыя правы незалежна ад стану здароўя), але і прагматычныя. Дыскрымінацыя, звязаная з ВІЧ/СНІДам, з'яўляецца перашкодай для прадукцыі новых выпадкаў зара-

жэння. Пакуль жа людзей, што пакутуюць на гэтую хваробу, часта ізаляюць ад грамадскага жыцця. А здаровыя людзі жывуць у атмасферы міфаў про шляхі перадачы ВІЧ і забабонаў. Для грамадства ў гэтым накірунку больш слушна і разумна не заганыць праблему "ў падполле", а ставіцца да яе і абмяркоўваць адкрыта. Тым самым мы зможам абараніць здаровых і падтрымаць хворых на ВІЧ/СНІД".

Надаўна прадстаўніцтва ААН у Беларусі сумесна з "Пазітыўным рухам" правялі ў нашай краіне сацыялагічнае апытанне "Стаўленне насельніцтва Рэспублікі Беларусь да ВІЧ-пазітыўных людзей". Яно выявіла, што большасць з нас лічаць сябе нядарна інфармаванымі пра сітуацыю, якая можа быць рызыкаўнай у сэнсе заражэння ВІЧ/СНІДам, пра групы рызыкі, што з'яўляюцца патэнцыяльнымі пераносчыкамі інфекцыі. Але пры гэтым упэўненасць многіх неабгрунтаваная.

Памылковыя веды, скажоная інфармацыя вельмі небяспечныя, бо прыводзяць да празмернай перасцярогі, якая ўскладняе жыццё і зніжае яго якасць. Супрацоўніца Рэспубліканскага цэнтра прафілактыкі ВІЧ/СНІДу **Святлана Куніцкая** праілюстравала трывожны настрой у грамадстве наступным прыкладам. Здраецца, у цэнтр прыходзяць людзі, упэўненыя, што ў іх СНІД, здаюць аналіз шмат разоў. Ён паказвае адсутнасць інфекцыі, але яны не вераць вынікам і здаюць кроў зноў і зноў.

Наглядзячы на актыўную прапагандыскую працу цэнтра, грамадскіх і дзяржаўных арганізацый, большасць беларусаў атрымлівае інфармацыю пра ВІЧ/СНІД з праграм тэлебачання (85 працэнтаў). Калі размова з сябрамі давараюць (29,1 працэнта), то больш надзейныя крыніцы — гутаркі з медработнікамі і спецыяльнымі лекцыі і семінары — карыстаюцца ўвагай толькі 18,4 і 10,7 працэнта адпаведна.

У час даследавання выяўлялася стаўленне здаровых людзей да інфіцыраваных ВІЧ/СНІДам. Частка апытаных не толькі негатыўна адрагавала б на з'яўленне сярод сваіх знаёмых ВІЧ-пазітыўнага чалавека, але гатовая праявіць да яго агрэсіўныя меры.

На пытанне: "Як бы вы паступілі, калі б даведаліся, што адзін з вашых калегаў па працы інфіцыраваны ВІЧ?", 25,7 працэнта адказалі: "Максімальна абмяжываць кантакты з ім". Калі ж гаворка заходзіць пра дзяцей, то 31,4 рэспандэнтаў будуць тлумачыць сыну ці дачцэ, што "неабходна максімальна абмежаваць кантакты з інфіцыраваным", а 22,2 працэнта наогул перавядуць дзіця ў іншую школу ці дзіцячы сад.

Агрэсія ў свядомасці некаторых рэспандэнтаў выходзіць нават за межы непасрэдных стасункаў: 40,7 працэнта апытаных не падтрымалі б інфіцыраванага палітыка на выбарах, а 35 працэнтаў адмовілі б хвораму ў прыёме на работу.

Даныя апытання сведчаць пра шэраг забабонаў, што пануюць у грамадстве ў разуменні правоў чалавека ў дачыненні да ВІЧ-інфіцыраваных. Частка людзей адмаўляе хворым на ВІЧ не толькі ў праве захаваць тайны дыягназу (30,4 працэнта), але і ў пазедках па краіне і свабодным выбары месца жыхарства (37,1 працэнта).

Пазіцыя агрэсіі да ВІЧ-інфіцыраваных тлумачыцца тым, што лаяльнае стаўленне да хворых парушае, на іх погляд, асабістае права жонга на бяспеку. Аднак менавіта веды, у тым ліку пра тое, што побач інфіцыраваны чалавек, могуць гарантаваць бяспеку. Пры негатыўным стаўленні грамадства да хворых апошня будучы вымушаны хваць свае праблемы, і мы не зможам прыняць захады, каб абараніць сябе і не прычыніць шкоду хвораму чалавеку.

У "Пазітыўны рух" уваходзяць у ліку іншых і ВІЧ-інфіцыраваныя асобы. Там праводзяцца псіхалагічныя кансультацыі — вядзецца праца ў групах і індывідуальна. Дзейнае таксама гарацкая лінія, на якую, дарэчы, звяртаюцца часцей людзі, якія баяцца заразіцца СНІДам. Кіраўнік арганізацыі **На-талля Каржаева** кажа: "Мы імкнемся фарміраваць лаяльнасць у грамадскай думцы да хворых на ВІЧ/СНІД. Нельга дапускаць, каб нехта думаў, быццам гэту хваробу можна набыць сваім ладам жыцця. Дынаміка захворвання апошніх гадоў сведчыць: такое можа адбыцца з кожным. Яшчэ адна наша задача — падтрымка хворых, маральна-псіхалагічная, юрыдычная. Людзі, якія да нас прыходзяць, упэўніваюцца, што ВІЧ-інфекцыя — не падстава для сканчэння жыцця і спынення развіцця сваёй асобы далей".

Пацвярджэнне яе слоў — лёс **Дзмітрыя Галікевіча**, якому 26 гадоў. У яго ВІЧ. Ён супрацоўнічае з "Пазітыўным рухам", вучыцца ва ўніверсітэце, працуе інжынерам. Гаворыць, што збіраецца жаніцца і мець дзіця. Знайшоў у сабе смеласць расказаць пра сваю хваробу па тэлебачанні. **Дзмітрый Галікевіч** заяўляе: жыццё з ВІЧ можа быць якасным. Ён з удзячнасцю канстатаваў, што калегі па працы, даведаўшыся пра яго хваробу, выказалі яму словы падтрымкі. **Д. Галікевіч** упэўнены: "Узаемны давер можа змяніць стаўленне грамадскасці да ВІЧ-інфіцыраваных у бок толерантнага. Калі мы будзем маўчаць пра свае праблемы і правы, дзяржава будзе бяздзейнічаць. Менавіта дзеля адстойвання сваёй права на якаснае жыццё я выступаю перад прэсай і працую ў "Пазітыўным руху".

Алена СПАСЮК.

інтэрнэт-прастора

СЕМНАЦАЦЬ ІНТЭРНЭТ-ПРЭМІЙ

У адказ на **Усерасійскі Інтэрнэт-конкурс — "Залаты сайт 2002"** беларускія вэб-дызайнеры распачалі сваё кам'ютэрнае спаборніцтва.

Так, аргкамітэт міжнароднай спецыялізаванай выставы па тэлекамунікацыях і інфармацыйных тэхналогіях "ТІБО" распаўсюдзіў прэс-рэліз, у якім аб'яўляецца аб правядзенні конкурсу на лепшы беларускі Інтэрнэт-сайт. Конкурс пройдзе ў 17 намінацыях: адукацыя і навука, культура і мастацтва, электронныя бібліятэкі, дзяржаўныя органы, СМІ, сайт для моладзі, медыцына і фармацэўтыка, спорт, адпачынак, электрон-

ная камерцыя, пошукавыя сістэмы, сецывыя сервісы, карпаратыўны сайт, сайт з навінамі, персанальная старонка і англамоўны рэсурс аб Беларусі. Ацэньвацца гэтыя сайты будуць па такіх крытэрыях, як структура, змест, афармленне, функцыянальнасць і агульнае ўражанне.

Для правядзення конкурсу ўжо сфарміравана прафесійнае журы з прадстаўнікоў Інтэрнэт-кампаній, вэб-распрацоўшчыкаў, журналістаў, дызайнераў і асноўных катэгорый карыстальнікаў. Аб'яўленне вынікаў конкурсу і віншаванне пераможцаў адбудзецца 4 красавіка ў час цырымоніі закрыцця выставы "ТІБО 2003".

Ксенія ЛАЗАРЧЫК.

стасункі

МІСІЯ АЛЕНА БАСАЛАЕВАЙ

Алена БАСАЛАЕВА – спецыяліст, які ўжо доволі працягла час працуе ў сферы, што зараз вызначаецца словазлучэннем “public relations”. Выпускніца Мінскага інстытута замежных моў, выкладчыца італьянскай і англійскай моў, перакладчык, аўтар шматлікіх публікацый, член таварыства “Дантэ” і Таварыства беларуска-італьянскай дружбы. Ёй удалося рэалізаваць і шмат іншых цікавых ідэй. Лёс у гэтым сэнсе быў шчаслівы да Алены. Зараз Алена Басалаева значную частку свайго часу прысвячае дапамозе дзецям, якія пакутуюць пасля чарнобыльскай катастрофы, яна – адна з заснавальнікаў міжнароднай беларуска-ірландскай дабрачыннай арганізацыі “Любоў да дзяцей”.

— Алена, раскажыце, калі ласка, падрабязней пра арганізацыю “Любоў да дзяцей”, чым яна займаецца.

— Мы зарэгістраваліся два гады таму, хаця нашы партнёры з Ірландыі працуюць у Беларусі ўжо восем гадоў — без шумнага афішавання робяць сваю высакародную справу. Штогод яны вывозяць у Ірландыю на аздаравленне трыста дзяцей. Гэта вялікая лічба, калі ўлічваць, што робіцца ўсё за кошт дабрачынных ахвяраванняў. Беларускія хлопчыкі і дзяўчынкі жыўць у ірландскіх сем’ях, іх любяць, песьцяць, возяць на цікавыя экскурсіі... Утварэнне сумеснай беларуска-ірландскай арганізацыі “Любоў да дзяцей”, паводле слоў ірландцаў, значна аблягчыла іх працу ў Беларусі. Мы, беларускія партнёры, садзейнічаем правядзенню іх дабрачыннай дзейнасці — дапамагам у адборы дзяцей, якія аздаравляюцца ў Ірландыі, у складанні рознай дакументацыі, правядзенні перамоў з беларускімі службовымі асобамі і да т.п. Вялікую ўвагу ірландцы надаюць

медыцынскаму боку: сярод тых, хто ўваходзіць у арганізацыю “Любоў да дзяцей”, шмат урачоў. Варта таксама адзначыць: беларускія медыкі запрашаюцца ў Ірландыю на стажыроўку.

Зараз мы рыхтуем аздараўляльную паездку вялікай групы падлеткаў, сярод якіх большую частку складаюць дзяўчынкі са складанымі захворваннямі шчытападобнай залозы. Паездка павінна адбыцца ў канцы сакавіка. Беларускія дзеці пройдуць абследаванне і лячэнне ў ірландскім цэнтры, дзе вывучаюцца праблемы эндакрыналогіі шчытападобнай залозы.

Трэба зазначыць, што многія краіны дапамагаюць нашым дзецям. Напрыклад, Італія была адной з першых дзяржаў, якая пачала прымаць беларускіх дзяцей на аздараўленне. У ажыццяўленні гэтай праграмы я таксама прымала ўдзел. Там арганізацыя была пастаўлена інакш. І мела як станоўчыя, так і адмоўныя бакі. Гэта была праграма, якая цалкам аплачвалася італьянскай дзяржавай.

Лічу, што людзі, якія працуюць у гэтай сферы, павінны мець пэўную падрыхтоўку. І любоў трэба ўмець дазіраваць, каб не нарабіць шкоды.

— Вы італьянцам, так бы мовіць, адкрывалі Беларусь, а беларусам — Італію. Ці ўсё з задуманага ўдалося здзейсніць?

— У 80-я гады быў распрацаваны цікавы праект, які, на жаль, не здзейсніўся. Ён называўся “Сяяды Італіі ў Беларусі” і змяшчаў шэсць накірункаў: жывапіс, літаратуру, музыку, тэатр, архітэктур, шосты накірунак адводзіўся тэме вяртання астанкаў італьянскіх воінаў на радзіму. Планавалася зняць на нашым тэлебачанні шэсць такіх сюжэтаў. Добра было б, калі б праект ператварыўся ў нешта рэальнае і значнае...

Італія — адносна невялікая па плошчы краіна, але яна мае, як брыльянт, шмат граняў.

Дарэчы, і італьянцы ўспрымаюць нашу краіну гэтак жа.

Наталля БОГУШ.

дыпкур’ер

59-Я СЕСІЯ КАМІСІІ ПА ПРАВАХ ЧАЛАВЕКА

У Жэневе распачала работу 59-я сесія Камісіі па правах чалавека.

Удзел у ёй прыняла дэлегацыя Беларусі на чале з Пастаянным прадстаўніком краіны пры АДДЗ-ленні ААН і іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе Сяргеем Алейнікам.

На парадак дня сесіі вынесена шырокае кола пытанняў, якія тычацца абароны эканамічных, сацыяльных і культурных правоў; ліквідацыі ўсіх форм дыскрымінацыі; кансультацыйных паслуг і тэхнічнай дапамогі ў галіне правоў чалавека.

Камісія па правах чалавека — аўтарытэтный орган ААН, які выпрацоўвае палітыку і прымае рашэнні па ўсім спектры пытанняў заахвочвання і абароны правоў чалавека.

Камісія складаецца з 53 дзяржаў-членаў, што выбіраюцца Эканамічнай і Сацыяльнай радай ААН тэрмінам на тры гады.

Апошні раз Беларусь была абрана членам гэтага органа на 1995–1998 гады. У 59-й сесіі Камісіі па правах чалавека беларуская дэлегацыя прымае ўдзел у якасці назіральніка.

Згодна з папярэднім парадкам дня сесіі, Камісія павінна скончыць сваю работу 25 красавіка.

ПАБРАЦІМСКАЯ СВЯЗІ ў МАЦОЎВАЮЦА

Пасол Беларусі ў Балгарыі Аляксандр Пятроў наведаў горад Карлава Плуідзійскай вобласці — пабрацім Баранавіч Брэсцкай вобласці. Візіт адбыўся па запрашэнні мэра абшчыны Жалязка Дамусчыева і быў прымеркаваны да мерапрыемстваў, прысвечаных 125-годдзю вызвалення Балгарыі.

У мэрыі прайшла афіцыйная сустрэча пасла з кіраўніцтвам аб-

шчыны Карлава. У сустрэчы прымалі ўдзел дэлегацыя Баранавіч, старшыня таварыства дружбы “Балгарыя — Беларусь” вядомы балгарскі паэт Стэфан Паптонеў, намеснік мэра абшчыны Карлава Плямен Славаў.

Характарызуючы стан двухбаковага супрацоўніцтва, А.Пятроў адзначыў актыўнае развіццё супрацоўніцтва паміж пароднымі гарадамі Беларусі і Балгарыі.

У ходзе візіту адбылося адкрыццё выставы дзіцячых малюнкаў аб Балгарыі “Вызваленне Балгарыі вачыма дзяцей горада Баранавічы”, якая перададзена ў дар абшчыне горада Карлава, а таксама прэзентацыя кнігі “Званы сумлення”, выдадзенай па ініцыятыве Пасольства Беларусі ў Балгарыі і Таварыства дружбы “Балгарыя — Беларусь”. У кнігу ўвайшлі вершы балгарскіх паэтаў пра Беларусь, напісаныя ў розны час.

ПАСЯДЖЭННЕ

ЭКАНАМІЧНАГА САВЕТА СНД
У Маскве адбылося 15-е пасяджэнне Эканамічнага савета Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

У яго рабоце прынялі ўдзел пасол Беларусі ў Расіі Уладзімір Грыгор’еў, Пастаянны прадстаўнік Беларусі пры Эканамічным савета Садружнасці Яўген Сіняўскі.

У ходзе пасяджэння Эканамічнага савета СНД разгледжаны праект Пагаднення аб супрацоўніцтве і абмене інфармацыйнымі рэсурсамі дзяржаў — удзельніц СНД у сферы мірнага выкарыстання атамнай энергіі, праект канцэпцыі каардынацыі страхавой палітыкі, праект рашэння аб стварэнні Савета кіраўнікоў дзяржаўных органаў па рэгуляванні рынкаў каштоўных папер дзяржаў — удзельніц СНД і іншыя пытанні.

Прэс-служба МЗС.

весткі з таварыства “радзіма”

КАНАДЗЕЦ ЯФІМ ЛУК’ЯНЧУК

Больш за 30 гадоў звязваюць самыя добрыя адносіны Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом “Радзіма” з Федэрацыяй рускіх канадцаў (ФРК) — старэйшай арганізацыяй эмігрантаў у Расіі, Беларусі і Украіне. Каля 60 працэнтаў членаў ФРК — беларусы, большасць з якіх выхадцы з Брэстчыны. Многія ўжо выраслі ў Канадзе, але ведаюць мову сваіх бацькоў, некаторыя помняць сваё дзяцінства ў Беларусі, і праяўляюць цікавасць да сваіх каранёў. Нашы суайчыннікі ведаюць пра наступствы аварыі на Чарнобыльскай АЭС і стараюцца дапамагчы жыхарам забруджаных тэрыторый.

Наш расказ — пра аднаго з самых актыўных членаў ФРК Яфіма Сцяпанавіча Лук’янчука. Па даручэнні членаў федэрацыі ён даставіў у ашаламленую чарнобыльскай катастрофай Беларусь гуманітарную дапамогу — медыкаменты на суму 5 000 долараў. Па рэкамендацыі таварыства “Радзіма” яны былі накіраваны ў бальніцы Брагінскага раёна. Потым па яго ініцыятыве ў федэрацыі сабралі сродкі на набыццё ультраукавага апарата, які быў адпраўлены на радзіму Яфіма Лук’янчука ў Брэсцкую вобласць.

Яфім Сцяпанавіч пакінуў вёску Гвазніца Маларыцкага раёна ў 10-гадовым узросце ў 1939 годзе, якраз перад гітлераўскай акупацыяй Польшчы. Паехаў з маці і дзвюма сёстрамі да бацькі, які з 1930 года жыў у

Канадзе. Як і многія нашы суайчыннікі ў тыя гады, Сцяпан Лук’янчук паехаў у наблізкі свет з надзеяй зарабіць грошы, каб купіць надзел зямлі. Працаваў з усіх сіл, па паўгода жыў з такімі ж бедакамі ў лесе, раскарчоўваючы новыя плошчы, і думаў як хутчэй вярнуцца на Радзіму. Але ў 1939 годзе ўсё часцей гаварылі, што Гітлер рыхтуецца пачаць вайну, і Сцяпан Лук’янчук выслаў жонцы і дзецям запрашэнне ў Канаду.

У Яфіма Лук’янчука заморскае жыццё склалася ўдала. Ён вельмі хутка загарварыў на англійскай мове і атрымаў імя Джэймс... Праўда, спачатку на чужыне сям’я жыла вельмі бедна. 10 гадоў пайшло на тое, каб бацькі змаглі пабудаваць свой дом. А да гэтага бадзяліся па чужых кватэрах. Яфім Сцяпанавіч закончыў медыцынскі фа-

культэт тэхналагічнага інстытута ў Таронта, працаваў лабарантам у бальніцы. Цяпер на пенсіі. Яму хапае не толькі бязбедна жыць, але і на вандроўкі ў любы куток зямнога шара.

Калі Яфім Сцяпанавіч прыехаў у Гвазніцу ўпершыню пасля амаль 40-гадовай разлукі, вёска падалася іншай планетай. Гвазніца яго дзяцінства ў гады вайны згарэла амаль уся, а пасля адбудаваўся.

Першы раз Яфім Лук’янчук наведаў родныя мясціны ў 1977 годзе. У апошні раз выконваў місію па даручэнні Федэрацыі рускіх канадцаў — прывозіў гуманітарную дапамогу чарнобыльцам — медыкаменты для Брагінскай бальніцы.

Федэрацыя рускіх канадцаў дапамагала і ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Тады яна налічвала каля 2 000 членаў. Сёння іх колькасць скарацілася да 200 чалавек. У асноўным гэта прадстаўнікі новай эміграцыйнай хвалі, якая хлынула 10 гадоў таму, і работа вядзецца крыху ў іншым русле.

Яфіма Лук’янчука засмучае, што сыны не праяўляюць цікавасці да таго, што з’яўляецца дарагім для яго і яго бацькоў. Гэта заканамерна, бо сыны ні разу не былі на малой радзіме

продкаў, выраслі пад канадскім небам.

Вярнуўшыся ў Канаду, Яфім Сцяпанавіч прыслаў у таварыства “Радзіма” вельмі цёплыя словы ўдзячнасці за ўвагу, аказаную ў час знаходжання ў Беларусі. Вось што ён напісаў: “Пакідаючы сваю родную вёску, я падняў каля дарогі некалькі камянеў, падобных на тыя, з якіх у каменны век рабілі нажы, сякеры і іншыя інструменты. У Канадзе я паклаў адзін камень на магілу бацькі. Астатнія адправіў сынам у Брытанскую Калумбію і Аўстралію, каб яны таксама змаглі хоць неяк дакрануцца да Беларусі.

Мне вельмі спадабалася паездка ў Беларусь, арганізаваная супрацоўнікамі таварыства “Радзіма”. Знаходзячыся на сваёй Радзіме, я ўбачыў вялікі патэнцыял палёў і лясоў для скарыстання. Гледзячы на іх, успомніў, што менавіта недахоп гэтай зямлі прымусіў майго бацьку і іншых землякоў выехаць з Брэстчыны ў Канаду. Вельмі спадабалася дружалюбнасць людзей і курс, па якім ідзе ваша краіна. У вас вынослівыя, знаходлівыя людзі і кампетэнтныя кіраўнікі. Я бачу светлую будучыню для вас і вашай краіны”.

Галіна НАВІЦКАЯ,
супрацоўнік таварыства “Радзіма”.

спорт

БЕЛАРУСКІЯ БІЯТЛАНІСТЫ — У ЛІКУ МАЦНЕЙШЫХ

Чэмпіянат свету ў расійскім Ханты-Мансійску завяршыў чарговы біятлонны год.

На галоўным старце сезона беларускія спартсмены заваявалі дзве ўзнагароды: Алена Зубрылава прыйшла другой у індывідуальнай гонцы, а наша мужчынская эстафетная каманда ў складзе Аляксея Айдарова, Уладзіміра Драчова, Рустана Валіуліна і Алега Рыжанкова была трэцяй. Акрамя гэтага, беларусы неаднаразова трапілі ў дзясатку мацнейшых і могуць быць задаволены вынікамі.

АНЖАЛІКА КАЦЮГА НАБІРАЕ ХУТКАСЦЬ

У Берліне, дзе прайшло першынасто свету на асобных дыстанцыях, беларуска Анжаліка Кацюга выйграла бронзу па суме двух спрынтарскіх забегаў на дыстанцыі 500 метраў, а на трасе ўдвая даўжэйшай паказала пяты вынік.

**ЛЁГКААТЛЕТЫ ВЯРНУЛІСЯ
З СЕРАБРОМ І БРОНЗАЙ**
Брытанскі Бірмінгем стаў месцам правядзення чэмпіянату свету ў залах.

Нашы суайчыннікі тройчы падымаліся на п’едэстал: “серабро” на рахунку Наталлі Сазановіч у пяцібор’і і Надзеі Астапчук у штурханне ядра, а ў скачках у вышыню Генадзь Мароз вызначыўся “бронзай”.

Міхаіл МАЗАКОВ

выставы

У невяліччай зале пануе дух дзяцінства і казкі. На сценах і паліцах, у вітрынах размясціліся шматлікія персанажы казак, лялькі ў нацыянальных строях і ў строгах розных эпох і народаў. Тут разнастайныя матрошкі, гліняныя і драўляныя фігуркі, маляваныя і вышываныя казачныя героі. Але больш за ўсё ўражаюць аб'ёмныя мяккія лялькі. Яны розных памераў: ад амаль метровых да маленечкіх, якія змяшчаюцца на далоні. "Дамы" Вольгі Старынскай усе, як адна, элегантныя, у шыкоўным убранні. Можна ўявіць

сабе, што ў выставачную залу яны прыйшлі пасля вясчэрняга балю. "Баба Яга" Наталлі Макаренкавай вылятае, як і належыць, на мятле з прыцемкаў каміна, асвятляючы шлях ліхтарыкам.

Атрад гномаў ўзначальвае праца Ганны Свечнікавай. Дарэчы, яна ў бягучым годзе стала стыпендыятам Міністэрства культуры Беларусі, а гэта значыць, што лялька — рэч сур'езная. Менавіта пра гэта гаварыў на адкрыцці выставы старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута. Ён адзначыў,

УСПАМІН ДЗЯЦІНСТВА

Утраецкім прадмесці Мінска, у мастацкай галерэі "Славутыя майстры", адбылася выстава лялек.

што лялькі беларускіх майстроў не толькі прыгожыя, але і з яркавымі рысамі нашага народа: добрыя і вельмі ўтульныя. Пацвярджэнне таму знаходзіш у працах Ірыны Корабай, Любові Дрэбезавай, Марыны Скідан, Галіны Рудніцкай і іншых майстроў.

Цікава было назіраць за рэакцыяй наведвальнікаў выставы. У дзяўчынак з узорнага фальклорнага ансамбля "Цернічка", якія віталі на адкрыцці выставы майстроў, вочы літаральна гарэлі, рукі (нягледзячы на забарону) так і цягнуліся дакрануцца да лялек. І гэта зразумела. А вось дарослыя... Гэта трэба было бачыць, якое замілаванне панавала на іх тварах, якая ўдзячнасць тым, хто падарыў ім успамін дзяцінства. А гэта

разам з аўтарамі лялек Беларускага саюза майстроў народнай творчасці і Беларускага фонду культуры.

НА ЗДЫМКАХ: гэтыя сімпатычныя лялькі змясціліся на далоні; Вольга СТАРЫНСКАЯ са сваёй "Дамой".

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Мінск, Захарава, 28. Дом дружбы

СВЯТЫ ПАТРЫК ЗНОЎ ПРЫЙШОЎ У МІНСК

19 сакавіка святы Патрык, патрон Ірландыі, зноў прыйшоў у Мінск, на ўрачыстасць у Дом дружбы. У святкаванні прынялі ўдзел работнікі Пасольства Ірландыі ў Беларусі.

— Прашу прабачэння за маю не вельмі добрую беларускую мову, — так пачаў выступленне другі сакратар пасольства Джэймс О'Шэйн. — Я толькі цяпер, у трэці свой прыезд у Мінск, пачаў яе вывучаць. Мне прыемна, што вы тут сабраліся, што ў зале так шмат моладзі. Дзень святога Патрыка ў Ірландыі — народнае свята. Людзі радыюцца прыходу вясны, добраму настрою.

Затым дыпламат павіншаваў таварыства "Беларусь — Ірландыя" з пяцігоддзем. Са словам у адказ выступіў прэзідэнт таварыства Міхаіл Міцкевіч, сын Якуба Коласа. Пра беларуска-ірландскае супрацоўніцтва расказаў беларускія дыпламаты Уладзімір Шчасны і Валеры Садоха (першы з іх чытаў па-англійску вершы Томаса Мура), дэпутат Палаты прадстаўнікоў Рэспублікі Беларусь Мікалай Дубовік, які прывёў факты дабрачыннай дапамогі ірландцаў дзіцячаму інтэрнату ў Стаўбцоўскім раёне.

Брат Лім О'Мара таксама пачаў сваё выступленне па-беларуску. У нашу краіну ён прыезджэ з гуманітарнай місіяй ужо шосты год.

— Дасць Бог — убачымся і ў наступным сакавіку, — сказаў Лім.

А ў канцы вечара гучала музыка ірландскіх кампазітараў. Чыталіся вершы на ірландскай, беларускай, англійскай, рускай мовах. Дзяўчаты і хлопцы, усе ў падобных спадніцах, паказвалі старадаўнія танцы народа з самабытнай культурай.

Марыя МІЦКЕВІЧ,

намеснік старшыні Таварыства "Беларусь — Бельгія".

ракурс

ЭКСПЕРЫМЕНТ АНДРЭА КУРЭЙЧЫКА

Міністэрствам культуры Беларусі і Нацыянальным цэнтрам юнацтва і моладзі заснаваны Цэнтр сучаснай драматургіі і рэжысуры.

У краіне з'явілася ўстаноўва новага тыпу, якая значна адрозніваецца ад традыцыйнага тэатра. Акрамя пастаноўкі спектакляў, цэнтр будзе праводзіць розныя семінары і фестывалі. Ініцыяваў стварэнне цэнтра і ўзначаліў яго малады драматург Андрэй Курэйчык, які даволі вядомы не толькі ў Беларусі, але і за мяжой.

Падобныя цэнтры ўжо існуюць у некаторых краінах, у тым ліку ў нашых суседзях: палякаў, расіянаў, літоўцаў. Як сказаў на прэсканферэнцыі А.Курэйчык, менавіта такія цэнтры "запальваюць" новыя імёны ў драматургіі і рэжысуры.

Беларускі цэнтр якраз і закліканы стаць тым месцам, дзе зможа эксперыментавачь творчая моладзь. Першы спектакль Цэнтра сучаснай драматургіі і рэжысуры плануецца паказаць глядачам ужо ў маі гэтага года. Яго рэжысёрам будзе Міхась Лашыцкі.

Пры ўсёй сваёй навізне цэнтр не будзе адмаўляцца ад традыцый і дасягненняў існуючага беларускага тэатра. Больш таго пры цэнтры будзе сабраны папярочны савет.

"Новай плыні ў развіцці тэатра быць!" — заявіў Рычард Смольскі, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. А нам застаецца толькі чакаць вынікаў новай задумкі.

Юлія СЕЛЮЖЫЦКАЯ.

шматгалоссе

Віталь ГАБРЫЕЛЯН:

Гартаючы адзін з энцыклапедычных даведнікаў, сутыкнуўся з прозвішчам вядомага, як было акрэслена ў некалькіх радках, шашыста Віталія Габрыеляна. Адрэзку падумаў: а ці не той гэты Габрыелян, што жыве ў Мар'інай Горцы. Званю ў райспарткамітэт. Сапраўды, гаворка ідзе пра жыхара Мар'інай Горкі. Даюць тэлефон. Ужо з самім гросмайстрам дамаўляемся аб сустрэчы.

Армянін па нацыянальнасці, Віталь Габрыелян нарадзіўся ў Баку, там і правёў большую частку свайго жыцця. Пакуль не надышоў 1990-ты год... Але ж аб усім — па парадку.

Сур'езная дарога на шашачны Алімп пачалася ў 1962 годзе, калі настойлівы і дапытлівы юнак у 18-гадовым узросце стаў майстрам спорту СССР. З года ў год выступаў за калектыву спартыўнага клуба арміі Закаўказскай ваеннай акругі. Шашкі сталі для маладога чалавека ўсім: прафесіяй, армейскай службай, сэнсам жыцця. Адна за адной прыходзілі перамогі. У камандным заліку ў складзе шашыстаў Габрыелян чатыры разы заваёўваў Кубак СССР — у 1966, 1977, 1981 і 1982 гадах. Восем разоў станавіўся чэмпіёнам Узброеных Сіл. Як лепшаму армейскаму спартсмену, прапаршчыку Габрыеляну прысуджалася стыпендыя Міністэрства абароны СССР. Каштоўныя падарункі былі ўручаны Віталю ад маршалаў Маліноўскага і Грэчкі. У асабістым заліку шашыст чатыры разы станавіўся чэмпіёнам Савецкага Саюза — у 1966, 1969, 1973 і 1977 гадах. Яшчэ чатыры разы Габрыелян заваёўваў на асабістым першынстве краіны сярэбраныя медалі. Пяць разоў спартсмен падымаўся на трэцюю прыступку п'едэстала гонару. Зайздроснае спартыўнае доўгажыхарства нават для шашыста. Актыўна выступаючы на працягу трох дзесяцігоддзяў, Віталь стаў лідэрам сярод савецкіх шашыстаў па колькасці заваяваных медалёў. У 1999 годзе (ужо як беларускі спартсмен) міжнародны гросмайстар прыняў удзел у чэмпіянаце свету па 64-клетачных шашках у Сан-Паўла (Бразілія). Падзяліў з сапернікам другую-трэцюю прыступкі п'е-

ШАШКІ — СЯМ'Я І ЛЁС

дэстала гонару.

...Шашкі пазнаёмілі Віталю з будучай жонкай — Галінай Фрыд (яна нарадзілася ў Мар'інай Горцы, скончыла другую гарадскую школу), якая разам з камандай беларускіх армейцаў выступала на чэмпіянаце Узброеных Сіл. Майстар спорту, яна ва ўсіх адносінах, лічыць Віталь, склала гросмайстру з Баку дастойную партыю. Прафесійна пачалі займацца шашкамі і двое сыноў армейскіх спартсменаў Габрыелянаў. Старэйшы — Уладзіслаў стаў апошнім чэмпіёнам Савецкага Саюза па міжнародных (стоклетачных) шашках. І малодшы, і старэйшы — майстры спорту.

Але не паспеў разваліцца Савецкі Саюз, як развалілася, пазбавілася трываллага падмурку бакінская шашачная ідылія, што складалася фарміравалася гадамі-дзесяцігоддзямі, якую мацавалі Віталь Габрыелян і Галіна Фрыд. Адгалоскі Нагорнага Карабаха, варожасць паміж азербайджанцамі і армянамі, як быццам загнаных у глыбіню жыцця, прыхаваных там, — раптам выйшлі наверх. Армянам у Баку стала жыць небяспечна. І Віталю, і яго сыноў неаднойчы збівалі на горкі яблык. Маці Віталю (яна і зараз жыве з сынам у Мар'інай Горцы, жанчыне ўжо 91 год) трымала ў памяці яшчэ і падзеі 1915 года, калі дзікую, неўтаймаваную разню, генацыд над армянамі вяршылі туркі. Канешне ж, трэба было як найхутчэй некуды з'язджаць.

Трапіўшы на сталае жыхарства ў Мар'іну Горку ўжо з развалам Савецкага Саюза, Віталь яшчэ паспеў спрычыніцца да армейскага спорту. Але было відавочна, што беларускаму СКА шашысты, вядомыя ва ўсім

свеце як прафесіяналы, як асаблівы нацыянальны здабытак, не прыглынуліся. Габрыеляны не ў крыўдзе. Наадварот, задаволены, што ваеннае ведамства выдзеліла ім кватэру.

Так, многія беларускія шашысты, многія выхаванцы школы Міхаіла Каца жывуць сёння ў Германіі, Галандыі і нават у ЗША. А вось Габрыелянам па душы Мар'іна Горка. Звольніўшыся з арміі, гросмайстар заняўся спачатку справай даволі праязічнай. Разам з дзецьмі і жонкай адкрыў першую ў горадзе камерцыйную прадуктовую краму. За дзясяць гадоў "Алімп" і плошчы свае пашырыў, і асартымент павялічыў настолькі, што сёння Габрыеляны ўжо гандлююць не толькі віном і цыгарэтамі, але і бытавой тэхнікай, кампакт-дыскамі, фотаапаратурай, сотовымі тэлефонамі, касметыкай, парфюмерыяй... А яшчэ аказваюць паслугі па праяўленні фотаплёнак, пячатанні фотаздымкаў, яны мар'інагорскі дылер "Velcom" (здавалася б, невялікі райцэнтр, а кожны дзень у горадзе з'яўляюцца пяць-шэсць новых абанентаў сотовай сувязі).

Зарабляючы сабе на жыццё, Габрыеляны і некаторыя свае прыныцы ў справе прадпрымальніцкай свярджваюць. Не гандлююць, напрыклад, танным віном. Гавораць, што яно і без іх намаганняў рынак запаланіла, п'янства паўсюдна расплазліўшыся. І на добрыя віны, кань-які гандлёвую нацэнку мінімальную робяць. Таму забяспечаныя, сярэдняга дастатку гараджане нават з тых, хто на працу ў Мінск ездзіць, па пакупкі ідуць у "Алімп". Ведаюць, што і па якасці тут іх падман не чакае, а кошт будзе крыху меншым, чым мінскі. А што да асартыменту, то ён на любы густ.

Гандаль, жыццёвая мітусня не прымусілі Габрыелянаў забыцца пра шашкі. Ужо сёння ў Мар'іну Горку прыезджаюць многія вядомыя майстры. Прадпрымальнікі заснавалі і паспяхова рэалізуюць два

спартыўныя праекты. Адзін — рэспубліканскі турнір "Мар'іна Горка" (праводзіцца з 1996 года). Другі праект — рэспубліканскі асабіста-камандны турнір сярод юнакоў і дзяўчат "Лістапад" на прызы міжнароднага гросмайстра Віталія Габрыеляна. Дзеля справядлівасці варта адзначыць, што ў вядомага спартсмена знайшліся і добрыя памочнікі. Майстар спорту Канстанцін Балахоўскі (дарэчы, і ў мястэчку Пухавічы, дзе ён раней жыў, і ў Мар'інай Горцы, дзякуючы яму, дзесяткі хлопчыкаў і дзяўчынак палюбілі шашкі на ўсё жыццё) стварыў і юрыдычна зарэгістраваў адзіны на ўсю рэспубліку шашачны клуб "Дэбют". Да ініцыятыўных людзей праяўляе ўвагу і райспарткамітэт. І як вынік — у невялікім райцэнтры (не параўнаеш жа Мар'іну Горку з Маладзечнам, Барысавам, Слуцкам, Салігорскам) шашкі сталі прадметам сур'езнага зацікаўлення сярод падлеткаў, школьнікаў. У цэнтры пазашкольнай работы "Світанак" усе той жа Балахоўскі вядзе гурток. На базе "Світанка" ладзіцца і раённыя спаборніцтвы сярод школьнікаў. А летам, у Дзень Незалежнасці, ужо традыцыйна стала правядзенне Габрыелянам у гарадскім парку сеанса адначасовай гульні на дваццаці дошках. Жадаючых паспрабаваць сябе ў спаборніцтве з гросмайстрам не пералічыць. Тым больш, што многія мар'інагорцы ўжо ведаюць Габрыеляна як земляка, сустракаюцца з ім у краме "Алімп", проста на вуліцах горада. Сустракаюцца, самі таго не падазраючы, што ў галаве ў гэтага чалавека — многія праекты па адраджэнні шашачнай справы. Хаця і разумеў Віталь Габрыелян, што шашкі перажываюць не самы лепшы час, усе ж імкнецца зрабіць што-небудзь вартае для іх развіцця хаця б у асобна ўзятым невялікім горадзе другой для яго, бакінскага армяніна, радзімы.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

радавод

КЛІЧ ПРОДКАЎ

Пачатак на 1-й стар.

Паэтка Барбара Чарнаўская-Крыжаньская. Прыехала аж з Амерыкі. Піша па-польску. Нарадзілася 15 красавіка 1954 года ў Кракаве ў сям'і прафесара матэматыкі Міраслава Крыжаньскага. Скончыла Ягелонскі ўніверсітэт, вучылася ў асірантурцы ва ўніверсітэце імя Тараса Шаўчэнкі ў Кіеве (1988-1992). Пісаць пачала з семнаццаці гадоў. Аўтар трох паэтычных зборнікаў: "Ахвяраванне", "Кветка, поўная ма-раў", "Малітва на ад'езд з Кракава".

...Прозвішчы Плаўскіх і Крыжаньскіх мне вядомыя даўно, з часу наведвання Люцінкі. Пра іх не раз распавядалі люцінкаўцы, давалі іх адрасы для перапіскі. Але першым зрабіў гэта мой маладзейшы калега Язэп Янушкевіч.

Вечарына мела шмат хваляючых момантаў, цікавых успамінаў. І ўсё ж я чакаў, калі яна скончыцца, каб з кожным з Марцінкевічавых нашчадкаў пагутарыць непасрэдна. Вось і прагучаў апошні акорд імпрэзы. Я рынуўся на сцэну. І найперш да Станіслава Плаўскага. Да яго ў мяне шмат пытанняў: "Як яму помніцца даваенная Люцінка? Якая ў яго моўная аснова? На якой мове размаўляў у маленстве? Ці хадзіў хоць трохі ў беларускую школу? Колькі гадоў пражыў у Люцінцы? У якім годзе пакінуў? Чаму?" На ўсе пытанні Станіслаў Плаўскі адказаў ахвотна: простую беларускую мову ведаў з малых гадоў і калісьці размаўляў на ёй лёгка і нязмушана. Беларускую гаворку чуў і ад маці, нават тады, калі жылі ў Польшчы. І цяпер захавалася стопрацэнтнае разуменне роднай мовы.

Нашу размову з Станіславам падтрымала і Барбара. Яна таксама пацвердзіла, што, хоць нарадзілася, расла і гадавалася ў Кракаве, але выдатна разумее беларускую мову. Больш таго, Барбара паабяцала:

— Наступным разам, калі зноў даведзеца прыехаць на Беларусь,

В. Дунін-Марцінкевіч.

падрыхтуюся і буду размаўляць толькі па-беларуску.

Мне даўно карцела праверыць, як наша беларускае пісьмо лацінкаю будзе чытацца і ўспрымацца чалавекам, які не ведае нашай мовы, але мае натуральную практыку чытання кніг на лацінцы. Прапаную Барбары Багушэвічаву прадмову да "Дудкі беларускай", надрукаванай лацінкаю па-беларуску. Чытае з факсімільнага перавыдання 1891 года:

Pradмова
Bratcy miłyje, dzieci Ziamli-matki majej! Wam afiarujęcy pręcu swaju, muszu z wami pahnawaryć trochi ab naszaj doli-niadoli, ab naszaj bačkawaj zrgadwiecznej mowie, ktoręju my sami, da i nie adny my, a usie ludzi ciomnyje, "muzyskaj" zawuic, a zawietca jana "bielaruskaj".

Барбара чытае лёгка, нібыта сама напісала. Праўда, дзе-нідзе прабіваецца польскі ці нават англійскі пра-нонс. Скажам, слова "дзеці" ў яе прагучала, як "джэці". Але я задаволены Барбарыным чытаннем беларускага тэксту лацінкаю.

На сустрэчу я прыйшоў у вышыванцы: хацелася падкрэсліць святочнасць моманту і нагадаць пра

ўзоры і фарбы роднага краю. Хтосьці, здаецца, Барбарын брат Тадэвуш Крыжаньскі сказаў, што яго кабета таксама мае вышываныя строі.

...За час пабыўкі ў Беларусі Марцінкевічавы нашчадкі наведвалі сьпінную пісьменнікову Люцінку, Пярша, Валожын, Тупальшчы — ну, паглядзелі ў Купалаўскім тэатры "Дыялію" паводле аднайменнай п'есы знакамітага продка. Яны цікавяцца сваім радаводам. Дзеля гэтага завіталі ў Дзяржаўны архіў на вуліцы Крапоткіна, дзе знайшлі патрэбныя падрабязнасці і ўдакладненні да ўжо складзенага радаводу. Адкрыццём для іх быў і фотаальбом "Вінцэнт Якуб Дунін-Марцінкевіч", выдадзены выдавецтвам "Народная асвета" ў 1997 годзе. Госці былі ўмільнены гэтым альбмом. Яна адкрывалі для сябе невядомыя старонкі з Марцінкевічавых жыцця і свайго роду. Згаданы альбом павезлі з сабою, як самую дарагую памятку.

Натхнёны сустрэчай, я паабяцаў да наступнага прыезду падрыхтаваць і выдаць кніжачку пра Марцінкевічаву Люцінку, балазе, для гэтага ў мяне ёсць усё. Я папрасіў падтрымаць пачынанне ўспамінамі, добрым словам, а то і ахвяраваннем на выданне. Першым адгукнуліся Кавалінскія, Барташ і Багдан, сын і бацька. Дунін-Марцінкевіч таксама збіраў ахвяраванні на выданне сваіх кніжак. Уцалеў невялікі спіс яго ахвяравальнікаў, падпісчыкаў.

Язэп Янушкевіч назваў сустрэчу генеральнай рэпетыцыяй перад двухсотым юбілеем сьпіннага драматурга, які адбудзецца зімою 2008 года. Дунін-Марцінкевіч нарадзіўся 4 лютага. Вось і даводзіцца нашчадкам прыязджаць на юбілей зімою — не ў самую зручную пару для вандроўкаў. Але ж продкі клічучы.

...Спрадвеку ўсе народы свету цікавяцца нашчадкамі выдатных людзей сваёй краіны і шукаюць з імі хоць якіх кантактаў. Творчая інтэлігенцыя Беларусі таксама шукае гэтай павязі праз ліставанне ці асабістыя сустрэчы.

Прыгадаем колішні прыезд на Беларусь Данчыка Андрусіўшына, які ўзварушыў нашу моладзь і нават сталых дзеячаў! А кранутая ад сустрэчы з Данчыкам знакамітая актрыса Стафанія, не хаваючы хвалявання, выгукнула з залы:

— Данчык! Вы — цуд!

Трэба спадзявацца, прыезд Марцінкевічавых нашчадкаў на Беларусь таксама будзе цаглінкаю ў падмурак нашага беларускага дома.

Уладзімір СОДАЛЬ.

НА ЗДЫМКАХ: нашчадкі В.Дуніна-Марцінкевіча: злева крайні Багдан КАВАЛІНСКІ, Тадэвуш КРЫЖАНЬСКІ, Багданаў сын Барташ КАВАЛІНСКІ, перад імі — літаратарка Барбара ЧАРНАЎСКАЯ-КРЫЖАНЬСКАЯ і Станіслаў ПЛАЎСКІ (на 1-й стар); Марцінкевічавы Люцінка.

Фота Кастуся ДРОБАВА.

коратка

АДБУДЗЕЦЦА ПАСХАЛЬНЫ ФЕСТЫВАЛЬ
У красавіку-маі адбудуцца канцэрты, навуковыя канферэнцыі і дэбратыўныя мерапрыемствы Пасхальнага фестывалю.

Такі фестываль упершыню пройдзе і ў Беларусі. Жыхароў рэспублікі чакае насычаная культурная праграма. У Мінск з канцэртамі прыедуць Расійскі нацыянальны аркестр і Санкт-Пецярбургская акадэмічная капэла, а таксама камерны хор "Lege Artis".

Пасхальны фестываль арганізаваны пры падтрымцы міжнароднага саюза грамадскіх аб'яднанняў "Саюзная грамадская палата".

Ксенія ЛАЗАРЧЫК.

падрабязнасці

РАДАВЫ МАЁТАК ДАСТАЕЎСКИХ БУДЗЕ РЭКАНСТРУЯВАНЫ

У гонар 500-годдзя роду Дастаеўскіх, усеагульную вядомасць якому прынёс знакаміты расійскі пісьменнік Фёдар Дастаеўскі, плануецца адрадіць сядзібу Дастоева. На яе месцы сёння няма нават мемарыяльнага знака знакамітага роду, толькі невялікі ўзгорак ды фамільны склеп Дастаеўскіх.

Згодна з архіўнымі звесткамі, у XIV стагоддзі пінскі князь Фёдар Яраславіч падарыў шляхціцу за добрую службу невялікую вёску Дастоева. Шляхціц зрабіў яе сваёй радавой сядзібай і па назве вёскі павеўся род Дастаеўскіх. Вялікага даходу сядзіба не прыносіла, аднак

продкі Фёдара Міхайлавіча валодалі ёй больш як сто гадоў.

У сярэдзіне XVII стагоддзя Дастаеўскія ўсё ж пакінулі радавое гняздо і ўжо ніколі не вярталіся сюды.

Ксенія ЛАЗАРЧЫК.

Удакладненне

Па тэхнічных прычынах адбылося скажэнне сэнсу ў артыкуле "Прамоўленае "Голасам душы" ("ГР" № 11 ад 13.03.2003). Трэба чытаць: "Карацей, гэта калі не самы лепшы, то адзін з лепшых парафіяльных хораў у Беларусі..." Рэдакцыя прыносіць прабачэнне за недакладнасць.

спадчына

ЗА НАШУ І ВАШУ СВАБОДУ

Сярод падзей, звязаных з барацьбой беларускага народа за сваю незалежнасць, пайстанне пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага — найбольш значнае і трагічнае. І сёння, праз сто сорок гадоў з яго пачатку, мы аддаём даніну павагі і ўдзячнасці тым, хто ахвяраваў сваё жыццё дзеля будучыні.

місара Гародзеншчыны і кіраўніка паўстанца-га цэнтра ў Вільні.

Яшчэ жыло ў памяці людской паўстанне Тадэвуша Касцюшкі, калі ў мястэчках і вёсках улетку 1862 года сталі з'яўляцца невядома кім надрукаваныя лісткі з назвай "Мужыцкая праўда", якія сведчылі пра цяжкую долю сялянства і заклікалі да барацьбы з прыгнятальнікамі. Падпісаны яны былі нейкім Яськам-гаспадаром з пад Вільні. За гэтай мянушкай была постаць Кастуся Каліноўскага, які разам з аднадумцамі: Валерам Урублеўскім, Феліксам Ражанскім і Станіславам Сангіным — выдаваў першую беларускую газету. Выйшла ўсяго сем нумароў, бо на змену слову прыйшла справа.

У пачатку 1863 года першыя атрады паўстанцаў пачалі дзейнічаць супраць царскіх улад. Яны складаліся з сялян, шляхты, студэнтаў, духавенства. Узначальвалі іх кіраўнікі паўстання, адданыя справе барацьбы за нацыянальную і сацыяльную волю. Гэта былі Рамуальд Траўгут, Валер Урублеўскі, Ян Ельскі-Ёдка, Ігнат Будзіловіч, Генрых Дмахоўскі і шмат іншых. Кастусь Каліноўскі ўзначаліў так званы Літоўскі правінцыяльны камітэт, у якім адстойваў ідэі незалежнасці Беларусі. Затым была пасада рэвалюцыйнага ка-

аказаліся няроўнымі. Добра ўзброеныя і абучаныя карнікі генерала Мураўёва паступова бралі верх над паўстанцамі. Хто не загінуў пад кулямі, быў узяты ў палон ці вымушаны пакінуць радзіму. Расправа карнікаў была жорсткай. Больш за сто трыццаць паўстаўнікаў былі расстрэляны ці павешаны. Сярод іх Кастусь Каліноўскі, Рамуальд Траўгут і іншыя кіраўнікі паўстання. Больш за васьмсот чалавек адправілі на катаргу, тысячы змагароў апынуліся ў ссылцы. Такі трагічны вынік паўстання. Але ж яно пакінула ў народзе веру ў незалежнасць і свабоду.

Удзячныя нашчадкі не забылі сваіх нацыянальных герояў. Ім пастаўлены помнікі, іх імёнамі названы вуліцы, іх вобразы натхняюць мастакоў і паэтаў.

НА ЗДЫМКАХ: Кастусь КАЛІНОЎСКИ (скульптурны партрэт С.Бандарэнкі); "Мужыцкая праўда" — першая беларуская газета; будынак былой гімназіі ў гарадскім пасёлку Свіслач, дзе вучыліся К.Каліноўскі і Р.Траўгут.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

страта

Гурт беларускай культуры "Зорка Венера" з сумам паведамляе аб гібелі ў аўтамабільнай катастрофе на востраве Сіцылія (Італія) члена гурта, сына кіраўніка гурта Пятруся Капчыка — Рамана. Выказваем нашаму кіраўніку шчырае спачуванне з вялікім і непапраўным горам.

Трымайцеся, спадар Пятрусь, мы з Вамі!

Сябры гурта беларускай культуры "Зорка Венера", г.Ізяслаў, Украіна.

памежжа

ПРАЦА, ХОБІ І ПРЫГОДА НА ўСЁ ЖЫЦЦЁ

РАЗМОВА З НАТАЛЛІЯЙ ГЕРАСІМЮК — БІБЛІЯТЭКАРКАЙ БЕЛАРУСКАГА МУЗЕЯ ў ПОЛЬСКОЙ ГАЙНАЎЦЫ

— Раскажыце ў некалькіх словах пра сябе.

— Нарадзілася я і вырасла ў Беларусі. Пасля заканчэння Брэсцкага педагогічнага інстытута імя А.С.Пушкіна пяць гадоў працавала настаўніцай у Высокаўскай сярэдняй школе. У 1993 годзе лёс закінуў мяне ў Гайнаўку, дзе і жыву дагэтуль.

— Як вы сталі кіраўніком бібліятэкі пры Беларускаму музеі?

— Ідэя стварыць беларускую бібліятэку прыйшла тады, калі падгадваўшы дзяцей, вырашыла заняцца чымсьці карысным для сябе і суайчыннікаў. У лістападзе 1997 года прапанавала стварыць бібліятэку пры музеі і асяродку беларускай культуры і ўжо ад снежня пачала працаваць. Шчыра кажучы, бібліятэка ад пачатку да сённяшняга дня — мае дзіця, якое люблю і якое стварыла амаль з нічога. Гэта праца, хобі і прыгода на ўсё жыццё.

А пачыналася так. У адным з памяшканняў музея стаялі шафы, у якіх у бяспладдзі было згружана каля тысячы кніжак, што ў свой час былі прывезены з Беларусі. Вось і ўзялася я ўпарадкаваць гэту звалку, зрабіць сапраўдную бібліятэку, тым больш, што патрэба ў ёй была вялікая. Два месяцы парадкавала зборы, адначасова вучылася ў спецыялістаў з гарадской бібліятэкі весці дакументацыю, каталогі. Сёння кнігазбор налічвае больш васьмі тысяч асобнікаў і ўвесь час папаўняецца новымі набыткамі.

— Якім чынам папаўняецца кнігазбор?

— Першае, што прыйшло мне ў галаву: зрабіла перагляд хатняй бібліятэкі. Мая мама працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры. Большасць заробленых грошай траціла яна ў кнігарнях. Калі мама выйшла на пенсію, уся метадычная літаратура стала ёй непатрэбнай, а ў Гайнаўцы адчуваўся недахоп менавіта такой літаратуры. Вось і паехалі мамыны кнігі, планы, распрацоўкі ў нашу бібліятэку. Але гэтага было недастаткова. Пачала я пісаць пісьмы-звароты ў раённыя, абласныя газеты Беларусі з просьбай перадаваць нам кнігі, часопісы, газеты і пачалося. У збор кніг уключыліся Метадычны кабінет беларускай мовы і літаратуры ў Камянец, Высокаўская сярэдняя і санаторная школы, інстытут удасканалення настаўнікаў у Брэсце, Брэсцкі ўніверсітэт, рэдакцыя газеты "Народная трыбуна" і прыватныя асобы. Рознымі шляхамі траплялі гэтыя зборы ў нашу бібліятэку, але большасць іх праз мяжу перавозіла я сваім самаходам. Мылнікі неаднойчы круцілі пальцам ля скроні, каменціруючы мой багаж "нішчыя взвуды гарэлку і цыгарэты, а гэтая ненармальна кніжкі валачэ. Есці яна іх будзе ці што?" Пыталіся, колькі мне выходзіць "та czysto". Спачатку смяліся, а пасля прывыклі, і ўжо не здзіўляла іх скрыня з "nietyrowym towarem" у багажніку майго самахода.

Пісала я не толькі ў Беларусь, але і ў Амерыку, Аўстралію, Нямеччыну. Адуоль мне казалі падтрымку. Беларусы ў Польшчы таксама не засталіся збоку. Шмат кніг перадаюць рэдакцыя тыднёвіка "Ніва", Беларускі саюз у Польшчы, літаратурнае аб'яднанне "Белавежа". Пасля смерці Міколы Гайдукі жонка пісьменніка перадала нам яго бібліятэку з архівам, які стаў каштоўным набыткам. На Гайнаўшчыне пачалі ліквідаваць школы, і беларускія кнігі са школьных бібліятэк таксама трапляюць да нас. Вялікую дапамогу аказвае Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку.

Новыя кнігі, якія выдаюцца ў Беларусі, таксама трапляюць у нашу бібліятэку. Большасць з іх купляю я сама ў кнігарнях Брэста, Гродна, Мінска, калі пры нагодзе наведвання бацькоў бываю на Радзіме.

— Хто фінансуе пакупку кніг?

— Спачатку ўсе закупленыя кнігі ап-

лачваліся Грамадскім камітэтам пабудовы музея і асяродка беларускай культуры. Пасля сказалі, што "грошай няма, ды і кніжак ужо хопіць". Але практыка паказвае, што не хапае, ды і што гэта была б за бібліятэка, якая не папаўняла б свае зборы навінкамі? Таму працягваю купляць кнігі за свае грошы. Магчыма, калі фінансавая сітуацыя камітэта палепшыцца, мне вернуць кошт кніг, а калі не, то і так застанеца. У сённяшняй сітуацыі нельга чакаць з пакупкай кніг да тае пары, калі з'явіцца грошы, таму што вартасныя кнігі выходзяць малым тыражом і вельмі хутка разыходзяцца. Калі не набуду тую ці іншую кнігу сёння, то праз месяц, каб яе здабыць, трэба будзе заплаціць удвая ці ўтрыя даражэй, калі ўвогуле ўдасца яе знайсці. Таму стараюся не прапусціць, купляю за свае, а там пабачым...

— Якім чынам рэалізуецца запатрабаванне на кнігі, якіх няма ў вашай бібліятэцы, але якія патрэбны чытачам?

— Па-рознаму. Калі кнігу, патрэбную чытачу, маю ў сваёй бібліятэцы, то прыношу і пазычаю. Калі не маю такой, еду ў Беларусь і шукаю ў кнігарнях. Ёсць — купляю. Няма — іду ў школьныя бібліятэкі, у бібліятэку ўніверсітэта або ў абласную імя М.Горкага ў Брэсце і там пазычаю на сваё прозвішча. Прывожу іх у Гайнаўку, і чытач мае тое, што яму трэба. Неаднойчы бывала так, што студэнты, якія паехалі вучыцца ў вышэйшыя ўстановы Гродна ці Мінска, шукаюць патрэбную ім літаратуру ў нас і атрымліваюць яе, пазычаную мною ў Брэсце.

— Як вы супрацоўнічаеце з настаўнікамі беларускай мовы?

— Мы запрасілі ўсіх настаўнікаў беларускай мовы з Гайнаўкі, Бельска і ваколіц на канферэнцыю, каб пазнаёміць іх з кнігазборам, расказаць пра свае планы і даведацца, што найбольш патрэбна ім у іх працы. І ўжо суадносна з іх патрэбамі і патрэбамі вучняў камплектую зборы нашай бібліятэкі. Апрача кніг яны могуць карыстацца газетамі, часопісамі, распрацоўкамі і сцэнарыямі свят, ранішнікаў, віктарын, якія складаюць настаўнікі і навукоўцы ў Беларусі. Дапамогаю выбіраць рэпертуар на конкурсы і выступленні. У бібліятэцы адбываюцца ўрокі, сустрэчы, літаратурныя спатканні. Некалькі гадоў запар арганізавала я навагоднія ранішнікі для вучняў падставовых школ Гайнаўскага павета, якія вывучаюць беларускую мову.

— Вы былі арганізатарам выезда настаўнікаў беларускай мовы ў Беларусь.

— Часта чула нараканні настаўнікаў, што калісьці яны ездзілі на курсы ў Мінск, але ўжо шмат гадоў ніхто іх не запрашае. Школа цісне, каб настаўнікі павышалі кваліфікацыю, але няма магчымасці гэта зрабіць.

Дзякуючы маім асабістым кантактам і сябрам, Брэсцкаму аблвыканкаму і інстытуту ўдасканалення настаўнікаў, такі выезд стаў магчымым. У кастрычніку 2001 года група настаўнікаў цэлы тыдзень была ў Беларусі. Ды толькі і пры гэтым мерапрыемстве не абышлося без непаразуменняў. На 20 запрошаных асоб з цяжкасцю набірала 12, я была трынаццатай. Частка настаўнікаў не мела пашпартаў, хаця пра выезд ведалі яшчэ ў маі. Частка не хацела з невядомых прычын. А тых, хто хацеў, не пусцілі дырэктары школ ці гмінныя ўлады. І вось гэтага я не разумею: настаўнікі ехалі за ўласным кошт, з падмайнай дамоўлена паміж сабою, што адзін аднаго заступіць. Ні

школа, ні гміна не далі на курсы павышэння кваліфікацыі ані адной залатоўкі і не дазволілі выезд, матывуючы, што гэта дэзарганізуе працу школы. Нейкае памылковае кола: мы патрабуем, але рабіць не дазволілі! Дзе логіка? Тыя, што паехалі, напэўна, не шкадуюць ні страчаных грошай, ні страчанага часу. Праграма была вельмі насычаная і напружаная. На працягу тыдня настаўнікі наведвалі каля двух дзесяткаў школ Брэста і Брэсцкай вобласці, пабывалі на ўроках, на адкрытых мерапрыемствах. Настаўнікі ўбачылі новыя метады і формы працы з вучнямі, адным словам, павысілі сваю кваліфікацыю.

— А як працуеце з моладдзю?

— У ліпені 2000 года ездзіла з вучнямі ў краязнаўча-этнаграфічную экспедыцыю. 20 вучняў з апекунамі тыдзень падарожнічалі на роварах па ваколіцах Гайнаўкі. Сустраліліся з цікавымі людзьмі, пазнавалі старыя рамёствы, малявалі, збіралі фальклор і экспанаты для музейных выстаў. Пасля на працягу двух тыдняў апрацоўвалі сабраныя матэрыялы. Спонсарам экспедыцыі была гарадская ўправа.

У 2001 годзе з вучнямі белліцэя і падставовай школы № 6 у Гайнаўцы з тэатральнай пастаноўкай "Кароль Ірад" выступалі ў дамах сацыяльнай дапамогі ў Гайнаўцы і Белавежы, у шпіталі, у вясковых клубах Нараўкі і Старога Ляўкова.

У лістападзе мінулага года вазіла я вучняў гайнаўскіх падставовых школ на трохдзённую экскурсію ў Беларусь. Дзеці наведвалі Высокае, Брэст, Камянец і Каменюкі. Апрача вышэйсказаных арганізаў сустрэчы, віктарыны, святы з удзелам вучняў і для вучняў.

— У будынку ГКПМІАБК ёсць кіназала. Чаму ў ёй не паказваюць беларускія фільмы?

— Нельга сказаць, што не паказваюць. Быў час, калі паказвалі, праўда, нядоўга. Некалькі гадоў таму, згодна з дамовай з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, якое перадало музею кінаапаратуру, Брэсцкі кінавідэапракат пазычаў нам фільмы для агляду. Але пытанне перавозу фільмаў праз мяжу засталася нявырашаным. З часам і гэту праблему ўдалося вырашыць. Раз у два тыдні, у вольны ад работы дзень, ездзіла ў Брэст, пазычала па 2 фільмы для агляду. Праз два тыдні абменьвала на наступныя. Так працягвалася некалькі месяцаў, а пасля аказалася, што "няма ахвотных глядзець гэтыя фільмы". Тым не менш, у нашу відэатэку, што збіраю ў бібліятэцы, час ад часу трапляюць беларускія фільмы на відэакасетах, якімі карыстаюцца настаўнікі беларускай мовы на сваіх уроках. Частку гэтых касет атрымліваю ў падарунак ад сваіх сяброў з Брэсцкага кінавідэапракату, частку купляю сама. Ведаю, што мае сябры рыхтуюць нам вялікі падарунак. Падазраю, што гэта будучыя копій большасці беларускіх фільмаў, якія перададуць нам ва ўласнасць, каб мы маглі заўсёды ў патрэбную хвіліну паглядзець фільм, які нас цікавіць.

— Што вы зьчыце сваім чытачам і сабе?

— Цікавых планаў, мар і — галоўнае

— магчымасці іх здзяйсняць!

— Дзякую за размову.

Гутарыў Віктар БУРА ("Ніва").

зваротная сувязь

УКРАІНА

ЛІСТ З СЕВАСТОПАЛЯ

Добры дзень, паважаныя сябры! Дазвольце падзякаваць за павялічаную колькасць экзэмпляраў газеты, што дасылаеце нам.

Прачыталі матэрыял пра сустрэчу ў Гомельскай спецыялізаванай славянскай бібліятэцы з сынам Якуба Коласа — Міхаілам Канстанцінавічам Міцкевічам ("ГР" № 45 за 2002 год). Есць у нас меркаванне, што ў Севастопалі жыве яго сваячка. Вельмі б хацелі ўпэўніцца, ці так гэта.

Нам падабаецца адзначаць беларускія народныя святы. У Сімферопальскім этнаграфічным музеі ёсць беларускі куток, дзе выстаўлена экспазіцыя абраду "Жаніцьба коміна". Але як ён святкуецца, ніхто не ведае. Можна на старонках газеты раскажаце аб гэтым падрабязна?

Удзячны рэдакцыі, што ў газеце з'явілася больш матэрыялаў аб

РАСІЯ

"Я НЕ ЧАЦВЁРТЫ..."

Добры дзень, шануюныя землякі! З 1957 года, з таго часу, як паехаў з Беларусі, не размаляў на сваёй мове. Калі захацелася напісаць вершы па-беларуску, вырашыў купіць руска-беларускі слоўнік ці якія-небудзь кнігі на роднай мове. Вельмі шкада, але ні ў адным магазіне такой літаратуры не аказалася. Нашым уладам трэба было б падумаць пра гэта, тым больш, што ствараем Саюз Беларусі і Расіі.

Даведаўся, што ў Краснаярску ёсць таварыства беларусаў. У студзені з'ездзіў туды і атрымаў вашу газету "Голас Радзімы". Вось і чытаю на сваёй роднай беларускай мове. Дзякую!

Вырашыў паслаць вам некалькі сваіх вершаў, паэму "Я не чацвёрты". Паэма на рускай мове і, вядома, не ўпісваецца ў вашу выданне, але хоць пачытайце. Цяпер ужо пачалі забываць пра тыя пакуты, якія выпалі нашаму народу ў Вялікай Айчыннай вайне. Я сведка тых пакут. І пакуль мы, сведкі, жывыя, ўсё памятаем! Пазнаёмімся.

Я, Шурмель Пётр Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1938 годзе ў вёсцы Осава Мінскай вобласці Крупскага раёна Мала-Жаберыцкага сельсавета. Беларус. Усю вайну правёў у акупацыі.

Маці і тата загінулі. З 1945 выхоўваўся ў дзіцячым доме ў мяс-

кантакты і дыялогі

Ірына ШАБЛОЎСКАЯ — доктар філалагічных навук, прафесар Белдзяржуніверсітэта. Цяпер выкладае ў Гранадзе (Іспанія).

БЕЛАРУСКІ ЛОРКА

І тут мяне чакалі цікавыя адкрыцці і перадусім — пераклады Рыгора Барадуліна і Карласа Шэрмана. Гісторыя перакладаў Федэрыка Гарсіа Лоркі на беларускую мову, паэтыка і дакладнасць вобразнай, гукавай, моўнай структуры прывяла ў захапленне адну з самых лепшых выпускніц славянскага аддзялення ўніверсітэта Гранады Эстэлу Олма Гомер. Яна наведвала курс беларускай мовы і на занятках плённа засвоіла верш Барадуліна пра азбуку. Яна ўжо навучылася добра чытаць па-беларуску і вырашыла пісаць кандыдацкую работу пра беларускія пераклады Лоркі. За кубачкам духмянай кавы, якая сапраўды нездарма лічыцца ў Іспаніі нацыянальным напоем, мы пачалі чытаць Лорку, арыгіналы і пераклады, і жадаючых далучыцца да нас было нямала, і нават пад гітару спявалі балады і

Працяг. Пачатак у №№ 8,9,11.

эканамічным развіцці Рэспублікі Беларусь. Душой і сэрцам мы разам з нашай Радзімай і жадаем ёй поспехаў і дабрабыту.

Вітаем калектыў рэдакцыі "Голасу Радзімы" і застаемся з Вамі! Ад імя праўлення Севастопальскага аддзялення Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь".

Ала ГАРЭЛІКАВА,
старшыня.

АД РЭДАКЦЫІ: *Адкажны сакратар газеты Віктар Маціюшэнка патэлефанаваў ў Севастопаль і наведваў, як звязца з Міхасём Міцкевічам. А яшчэ дамовіўся на сустрэчу Алы Гарэлікавай з нашым аўтарам, даследчыкам беларускага фальклору Міколам Котавым ў Адэсе ў маі на мерапрыемствах Свята славянскага пісьменства і культуры. Мікола абяцаў перадаць для этнаграфічнага музея ў Сімферопалі сцэнарый і відэазапіс абраду "Жаніцьба коміна".*

тэчку Бобр Крупскага раёна. У 1955 годзе скончыў рамеснае вучылішча № 9 пры Мінскім аўтазаводзе па спецыяльнасці токар-универсал.

З восні 1957 года служыў авіямеханікам у Калінінградскай вобласці ў марской авіяцыі. Пасля дэмабілізацыі (1960) паехаў па птуцёўцы ў Казахстан у горад Караганду. Працуючы ў вугальнай шахце, скончыў дзесяты клас і паступіў у політэхнічны інстытут. У 1966 годзе стаў інжынерам-механікам.

З 1975 жыву ў Саснагорску (трыццаць кіламетраў ад Краснаярска).

Я НЕ ЧЕТВЕРТЫЙ

(отрывок)

О, Беларусь, страна
пожарищ,
Многострадальная земля.
Четвертый каждый
пал земляк,
Дорогу в ад собой стеля.

Я перед вами преклоняюсь,
Ведь не четвертый и живу.
Порою в мыслях разбираюсь:
Был страшный сон —
иль наяву.

Дань уважения всем
павшим,
Скорбя и помня, отдаю.
Четвертым в бойне той
не ставшим,
Вам о победе говорю...

рамансы вялікага андалусійца, з боскім дарам паэта сусветнай літаратуры, народжанага недалёка ад Гранады. У выніку адзін папулярны часопіс па культуры ўзяў наш артыкул пра пераклады Лоркі на "экзатычную" мову, пра якую ніхто дагэтуль на радзіме іспанскага генія і не ведаў. Не паспелі мы пакуль, але абяцалі падарыць беларускую кнігу Лоркі — "Блакитны звон Гранады" — музею ў Фуэнтабакерас, дзе паэт нарадзіўся. А супрацоўнікі другога музея Лоркі ў Вальдэруб'е прасілі выступіць перад мясцовымі жыхарамі, сярод якіх Лорка знаходзіў сваіх герояў. Там жывучы неаб'якавыя людзі, якія да гэтага часу шукаюць таго Іуду, што выдаў паэта фашыстам. Вось каб і сам перакладчык мог наведць тыя мясціны і прэзентаваць плён сваёй натхненнай і вельмі цяжкай працы па ўвасабленні іспанскіх вершаў Лоркі на беларускую мову!

нататкі Яўгена Леці

ЦЕРПКИ ПОКЛІЧ СВАБОДЫ

Зрэдзь часу заглядваю на месца сваёй колішняй працы ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». У выніку розных пературбацый большасць былых аднакашнікаў сёння ўжо тут не працуе. З «доўгажыхароў» на пасадзе загадчыка аддзела менеджмента застаецца Ганад Чарказян, з якім мяне лучаць сяброўскія павязі. На сёння гэта вядомы ў Беларусі пісьменнік (паэт і празаік), які набыў папулярнасць (бо да гэтага заставаўся своеасаблівай «рэччу ў сабе»), дзякуючы майстэрскім перакладам Рыгора Барадуліна. Па нацыянальнасці Ганад курд і, натуральна, мастацкія творы піша на роднай яму курдскай мове. Колькі ўсяго курдаў жыве ў нашай краіне — невядома, а ў Мінску іх налічваецца каля ста пяцідзсяткі чалавек. Увогуле ж гэта адзін з самых неўладкаваных на сёння народаў на зямлі. Так атрымалася, што шматмільённы, з багатым гістарычным мінулым і культурнымі традыцыямі нацыя

не мае сваёй дзяржавы і апынулася тэрытарыяльна падзеленай паміж такімі азіяцкімі дзяржавамі, як Іран, Ірак, Сірыя і Турцыя. Але курды вядуць няспынную барацьбу за сваю незалежнасць, за стварэнне ўласнай дзяржавы, у якой яны будуць поўнаўладнымі гаспадарамі на ўласнай зямлі. Змаганне вядзецца самымі рознымі метадамі: ад узброенай партызанскай барацьбы да культурна-асветнай і навуковай працы. Праз Ганада Бадрыевіча я і пазнаёміўся з яго сябрам, неардынарным чалавекам, якога таксама гасцінна прытуліла добрая і спагадная да чужога гора беларуская зямля.

Рашыдзі Асад нарадзіўся ў 1957 годзе ў іранскім Курдыстане ў сям'і службоўца. Скончыў дванаццацігадовую сярэднюю школу. Навучанне вялося спрэс на персідскай мове, бо курдская на той час была пад строгай забаронай. Потым працаваў на механіка-інструментальным заводзе.

Паэтычны талент прарэзаўся рана. Складаць вершы пачынаў па-курдску, але хоць куды прабіцца з імі на вядомых прычынах было немагчыма. Таму давалося душэўна сябе пераломваць і пераходзіць на персідскую. Пятнаццацігадовым школьнікам дэбютаваў у друку ў газеце «Кейган» («Космас») вершам «Хохг» («Зямлі»). Твор не толькі не згубіўся сярод іншых публікацый, але і прынес маладому аўтару своеасаблівую славу: літаратурнай грамадскасцю Ірана быў прызнаны вершам месяца. Пасля гэтага вершаваныя нізкі Рашыдзі Асада пачалі рэгулярна з'яўляцца ў рэгіянальных і цэнтральных літаратурных часопісах.

У Іране ў той час адбываліся вядомыя рэвалюцыйныя падзеі, за развіццём якіх назіраў увесь свет, у тым ліку і мы, жыхары Беларусі. Эмацыянальнага юнака таксама зацягнуў у сябе вір нацыянальна-вызваленчага руху. Каб пазбегнуць турэмнага зняволення, давалося

эміграваць, у выніку чаго ён і апынуўся ў нашым сінявокім краі. У 1989 годзе Асад паступіў на гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які пасляхова скончыў у 1994 годзе. Дыпломная праца была напісана на матэрыяле курдскага нацыянальна-вызваленчага змагання ў Іране.

Вершы не пераставаў пісаць ніколі, толькі перайшоў з персідскай на родную, курдскую мову, хоць друкавацца на ёй было нашмат цяжэй. У 1996 годзе выдаў вершаваны зборнік.

У 1999 годзе паступіў у аспірантуру пры факультэце міжнародных адносін Белдзяржуніверсітэта. Напісана і рыхтуецца да абароны кандыдацкая дысертацыя на тэму «Міжнародныя і рэгіянальныя асаблівасці курдскага нацыянальна-вызваленчага руху за самавызначэнне».

У наша першае знаёмства я намовіў Рашыдзі Асада напісаць артыкул для «Голасу Радзімы», што ён неўзабаве і зрабіў. Спадзяюся, гэтая публікацыя будзе цікавай чытачам нашай газеты.

КУРДЫ Ў ТУРЭЧЧЫНЕ

У наш час курдская праблема ў Турцыі абстраецца. Вытокі гэтага трэба шукаць у эканамічнай адсталасці курдскіх раёнаў, у палітычным бяспраўі курдскага народа, замаруджаным развіцці яго грамадскага і культурнага жыцця, ігнараванні яго нацыянальных правоў.

Курдскае пытанне ўжо шмат гадоў займае важнае месца ў грамадскім развіцці краіны, бо яно істотна ўплывае на сацыяльна-эканамічныя і нацыянальныя працэсы. Так склалася гістарычна.

На пачатку XX стагоддзя Атаманская імперыя перажывала востры палітычны і эканамічны крызіс. Рэзка абстраціліся нацыянальныя супярэчнасці. Многія народы балканскіх і арабскіх краін дамагліся свайго вызвалення. У 1908 годзе ў Турцыі да ўлады прыйшлі младатуркі — выказнікі інтарэсаў турэцкай ліберальнай буржуазіі. Хоць младатуркі, якіх яшчэ называлі атаманістамі, на словах прызнавалі роўнасць усіх грамадзян турэцкай дзяржавы, шавіністычная сутнасць іх палітыкі хутка праявілася на практыцы, калі была наладжана разнаць цэлых народаў. Іранскі даследчык Х.Мамені адзначае: «Яны арганізавалі армянскую разню ў 1915 годзе, у выніку якой было забіта 1,5 мільёна чалавек. У ходзе першай сусветнай вайны былі знішчаны сотні тысяч курдаў, асрыіцаў, грэкаў і прадстаўнікоў іншых народаў».

Курды з асцярогай ставіліся да младатурэцкай рэвалюцыі, бо ў 1914–1918 гадах турэцкія ўлады здзяйснялі масавую дэпартацыю мірнага курдскага насельніцтва. Рабілася гэта пад шырмай эвакуацыі, нібыта неабходнай у сувязі з «наступам» Расіі. Англіійскі даследчык Р.Улен падкрэслівае, што ў гады вайны з мэтай асіміляцыі туркі «выселілі 700 тысяч курдаў, расселеных па турэцкіх вёсках, у глыбіню Цэнтральнай Анатоліі, з тым каб у вёсках яны не перавышалі 5 працэнтаў ад агульнай колькасці мясцовых жыхароў».

Турэцкі ўрад на працягу ўсяго гэтага часу праводзіў палітыку поўнага ігнаравання правоў курдаў, што абуджала шматлікія

паўстанні ў 1920–1930 гадах. Узмацненне нацыянальна-вызваленчага руху адбылося пасля дзяржаўнага перавароту 27 траўня 1960 года, у выніку якога ажыўлася палітычнае жыццё ў краіне і актывізавалася дзейнасць прагрэсіўных сіл.

Турэцкі Курдыстан займае прыкладна 1/5 частку краіны, дзе пражывае каля 18 працэнтаў насельніцтва. Край багаты такімі радовішчамі, як нафта, хром, фасфаты, жалезныя руды і іншыя. Пры гэтым, як сцвярджаюць асобныя даследчыкі, на долю ўсходніх правінцый прыпадае ўсяго 10 працэнтаў дзяржаўных і 2,7 прыватных прадпрыемстваў перапрацоўчай прамысловасці, на якіх занята толькі 5 працэнтаў рабочых данай галіны. Буйная фабрычна-заводская прамысловасць практычна адсутнічае.

У цэлым турэцкі Курдыстан дае ў агульнанацыянальны фонд 8 працэнтаў прамысловай і 11 сельскагаспадарчай прадукцыі.

Асноўную масу курдскага насельніцтва складаюць сяляне.

Цяпер у Турцыі жыве каля 15–17 мільёнаў курдаў, якія кампактна засяляюць пераважна ўсход краіны.

Курды заўсёды адыгрывалі істотную ролю ў палітычным жыцці, у дзяржаўным ладзе Турцыі. Яшчэ за Атаманскай імперыяй яны займалі высокую пасадку ў дзяржаўным апарате, у турэцкім войску. Актыўны ўдзел узялі ў лёсаносных падзеях 1919–1922 гадоў.

Трэба адзначыць, што ў Вялікім нацыянальным сходзе Турцыі (ВНСТ), скліканым у Анкары ў 1920 годзе, было больш за 70 курдаў.

Расійскі даследчык М. Гастаран зазначае, што «ў другой палове 70-х у варунках актывізацыі палітычнага жыцця ў Турцыі падышахі курдскага руху сталі мэрамі некаторых гарадоў на ўсходзе краіны».

Але пасля ваеннага перавароту ў 1980 годзе яны былі арыштаваны ўладамі на абвінавачанні ў прапагандзе «курдызму», «сепаратызму» і, як і іншыя дзеячы,

асуджаны на доўгатэрміновае турэмнае зняволенне. Рэпрэсіі хоць і прычынілі моцны ўдар курдскаму руху, але не здолелі поўнасцю спыніць яго дзейнасць.

Новы якасны этап пачаўся з сярэдзіны 1980-х гадоў, калі асобныя курдскія палітычныя партыі пачалі выступаць супольна з левымі сіламі краіны, прынамсі з кампартыяй Турцыі. Была створана арганізацыя «Левае адзінства Турцыі і Турэцкага Курдыстана». Але з-за рознагалоссяў гэтая арганізацыя ў канцы 1988 года распалася.

Тады ж курдскія партыі паспрабавалі скаардынаваць свае дзеянні. У чэрвені 1988 года ў Швецыі быў створаны фронт — Вызваленчы рух Курдыстана (Тэўгер). У яго ўвайшлі восем палітычных партый і груп з турэцкага Курдыстана. Была распрацавана праграма «нацыянальных вызваленчаў». Нягледзячы на пэўныя недахопы, гэта быў першы важны дакумент, у якім была зроблена спроба асэнсаваць мэты і задачы барацьбы ва ўмовах, калі, нягледзячы на асіміляцыйную палітыку ўлады, курдскі народ у Турцыі захоўвае сваю нацыянальную самаіснасць, родную мову, традыцыі і культуру.

За ўвесь рэспубліканскі перыяд у Турцыі не было прынята ні аднаго адмысловага закону, які б прызнаваў нацыянальныя правы курдаў. Сказанае датычыць і Канстытуцыі 1942, 1961 і 1982 гадоў. Апошняя фармальна прызнае роўнасць усіх грамадзян перад законам, але знаёмства з яе асобнымі артыкуламі выяўляе, што нават такой фармальнай роўнасці няма, што ўся яна прасякнута крайнім нацыяналізмам турэцкай буржуазіі. Напрыклад, у артыкуле 42 сказана: «Ніякая іншая мова, апрача турэцкай, не можа вывучацца і выкладацца ў навучальных установах у якасці роднай мовы». І сёння курдам забараняюць мець свае школы, вучыцца на роднай мове, выпускаць кнігі, газеты і часопісы, ствараць установы культуры, наладжваць радыё- і тэлеперадачы, ствараць грамадскія і палітычныя арганізацыі, рабіць усё,

што нагадвае пра іх курдскае паходжанне.

Апрача гэтага, у раёнах, населеных курдамі, пераважна праводзіцца ваенныя аперацыі. Як адзначае расійскі даследчык М.А.Шыры, «мэтай гэтых вайсковых аперацый з'яўляецца разгром, задушэнне не толькі прыхільнікаў Партыі працоўных Курдыстана (ППК) і Сацыялістычнай партыі Курдыстана, але і ўсіх левых, што дзейнічаюць ва Усходняй і Паўднёва-Усходняй Анатоліі».

Сітуацыя ў курдскіх раёнах на мяжы з Іракам, Іранам і Сірыяй адбіваецца і на стасунках з гэтымі краінамі. Турцыя бярэ ўдзел у супольных рэпрэсіўных мерапрыемствах і супраць курдаў, што жывуць у гэтых дзяржавах.

Прагрэсіўны курдскі друк адзначае, што ў сярэдзіне красавіка 1994 года і ў студзені 1997 года турэцкае войска ўчыніла чарговую шырокамаштабную аперацыю ў Паўднёвым Курдыстане (Ірак), па сутнасці, скіраваную супраць партызан Арміі вызвалення народаў Курдыстана.

Урад, аб'яўляючы «тэрарыстамі» курдскіх партызан, сам праводзіць дзяржаўную палітыку тэрору ў дачыненні да шматмільённага народа, што выклікае пратэст і абурэнне нават у саюзнікаў па НАТО. Так, Еўрапейскі саюз 13 красавіка 1994 года прыняў рашэнне, у якім запатрабаваў ад турэцкага парламента вярнуць права недатыкальнасці дэпутатам Дэмакратычнай партыі, скасаваць рашэнне аб забароне яе дзейнасці.

Пасля арышту лідэра Абдулы Аджалана ў 1990 годзе ППК шукала легальныя формы бараць-

Мілошак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ

бы, але ўлады па-ранейшаму ігнаруюць яе месца ў палітычнай сістэме краіны.

Падводзячы вынікі г'краючы перспектывы курдскага руху ў Турцыі, варта адзначыць, што, паводле нашага меркавання, яго роля будзе павялічвацца. Дзеля гэтага існуюць аб'ектыўныя і суб'ектыўныя прычыны: курдскае насельніцтва ў краіне жыве кампактна; колькасць яго, нягледзячы на палітыку ўлад, спаквала павялічваецца; хоць на сучасным этапе курдскі рух у Турцыі раздроблены, ён узначальваецца некалькімі партыямі і арганізацыямі, тым не менш іх з'яўленне і дзейнасць сведчаць пра рост палітычнай свядомасці, пра гадоўнасць усё большай часткі народа змагацца за нацыянальна-дэмакратычныя правы; пастаянна змяняецца і настрой у самім турэцкім грамадстве.

У цяперашні час значная частка дэмакратычна настроенай турэцкай інтэлігенцыі выступае за прадастаўленне курдам правоў у галіне культуры, за адукацыю курдаў на роднай мове, выданне на ёй газет, часопісаў і літаратуры.

Рашыдзі АСАД

Раіса БАРАВІКОВА

Аўтограф ад Спілберга

— Не глядзіце! Ногі як ногі. Мне проста трэба разабрацца, чаму ў назвах маіх апавяданняў вашыя "С"? Дарэчы, вы нават не запыталіся, што ў мяне ў руках. А гэта штотыднёвікі... Ага-а "Літаратура і мастацтва", містэр Спілберг! Газета нашай творчай інтэлігенцыі. Якраз у ёй усе гэтыя апавяданні і надрукаваныя. Можна паглядзець! "Санаторый смерці", "Сенні стамленая Сенечка", "Сіні сандалет"... — І я шпурляю штотыднёвікі на ягоны пісьмовы стол. Але Спілберг не звярнуў на іх ніякай увагі. Ён глядзіць на мае голыя ногі.

— Дзе ваш абутак? Паслухайце... А можа, вас абрабавалі? Дык гэта вашыя! Угу-у, яны самыя! Цяпер у Амерыцы разбоі ўчыняе руская мафія.

— Містэр Спілберг, я — беларуска... Я не маю ніякага дачынення да рускай мафіі!

— Добра! Вы — беларуска і жыўце ў Айдлау? Вы іхня сваячка, та-ак?! Эрык і Таня ў Каліфорніі. У Эрыка там здымкі, і вы тут сабе дазваляеце...

— Божакі, містэр Спілберг! Дзе "тут"? Якое можа быць "тут"? Ну калі да вас нарэшце дойдзе! Я не жыў у Айдлау, мяне ўвогуле няма ў Лос-Анджэлесе! Я сплю! Сплю ў сябе ў Мінску...

— А вы часам не наркаманка? Які Мінск? Які сон?! Даруйце, мне гэта ўсё пачынае надакучаць! Мне ўжо паўгадзіны чакае Хары. — Спілберг пачынае кудысьці тэлефанавалі, набірае нумар за нумарам, і ўсё не тое. Ён нервуецца і злучаецца, але нарэшце некуды да тэлефанаваліся... Ну вядома, да Айдлау, як гэта я не здагадалася адразу! А Спілберг ужо працягвае мне трубку, маўляў, размаўляйце!

— Але-е, няўпэўнена прамаўляю я і адразу пазнаю голас стрычнай сястры.

— Ра-а, — Таня хвалюецца і абвальвае на мяне цэлы вадаспад пытанняў. — У цябе нейкае падарожжа? Чаму ты не папярэдзіла? Ты даўно ў Лос-Анджэлесе? Стыў кажа, што ў цябе, напэўна, узніклі праблемы! Толькі не адчайвайся, Ра-а, прашу цябе! Стыў завязе цябе да нас, ты не супраць? Я зараз скажу яму. Ён возьме ключы ў нашых агульных знаёмых. У доме ты знойдзеш усё, што табе трэба: абутак, адзенне... Прымераш, штосці табе абавязкова паддзізе. Пашукай у шафах. Ага-а, грошы! Ра-а, у цябе ёсць грошы? Я папрашу Стыва... Ён дасць табе колькі трэба. Мы пасля яму вернем. Не саромся. Ра-а, абавязкова патэлефануй у Чыкага... Ра-а... Ра-а! Я не чую цябе!

— Таня, перадыхні! Ты мяне проста ашаламіла. Якое падарожжа? Якія грошы?! Мяне няма ў Лос-Анджэлесе. Я сплю ў сваёй кватэры ў Мінску. І хутка прачнуся. Вось-вось... Зараз... Я ўжо працягваюся. Напэўна, днее... Мне чуецца знаё-

мае пазвоньванне. Гэта — Вася, Таня. Мой сусед Вася. Ён збірае парожнюю тару пад вокнамі...

— Ра-а, які Вася? Якая та-ара?! Перадай трубку Стыву...

І я не паспяваю перадаць трубку Спілбергу. Я расплюшчуваю вочы. Сапраўды, ужо днее. Ах, Вася, Вася, як не ў час ён з'явіўся пад маім балконам! Калі б не звон ягоных бутэлек, я, напэўна, праехалася б са Спілбергам па Лос-Анджэлесе, пабыла б у Таніным доме і Бог ведае дзе яшчэ! Але што не дадзена, тое не дадзена, і калі ўжо я прачнулася, трэба ўставаць. Зараз жа выйду на балкон і як след паўшчуваю Васю. Але нехта мяне апырэджае.

— Вася! — чуецца за акном жаночы голас. — Ва-ася!

— А-а, спадарыня Сенечкава! Вы таксама выйшлі?! У вас таксама безграшоў? Спазніліся, ша-ноўная... Доўга спіце! Я ўжо тут усё пазбіраў!

— Цяпер ва ўсіх безграшоўе, Вася. Але я не збіраю бутэлек, я шукаю свайго Сенечку. Уяўляеш, Вася, ён не начаваў сёння дома...

Сеню даймаюць сны. Жалхлівыя сны, Вася! Ты памятаеш, у нас быў цюцка... Такі рудзенькі, калмаценькі... Мы і звалі яго Рудзік. А Сенечка вяртаецца з працы стомлены-стомлены і галодны. Вася. Заўжды галодны. І я пакідаю яму ў халадзільніку сасіску. І вась тую сасіску, Вася, дзеці скармілі Рудзіку. Сенья, вядома, раззлаваўся, Сенья быў вельмі стомлены. І ён вывез Рудзіка за горад... Выпусціў з машыны і паехаў... А Рудзік бег за нашым "Масквічом", бег, бег... А потым раптам з-за павароткі выкаціў вялізны "МАЗ", Вася. Сенечка ўсё гэта бачыў у бакавое люстэрка... І адварнуўся. А калі зноў паглядзеў, Рудзіка ўжо не было, Вася. Была рудзенькая плямка на асфальце. Ва-ася, цяпер усё гэта Сенечка штоночы бачыць у сваіх снах... Але гэта, Вася, ужо не Рудзік бяжыць за нашым "Масквічом", гэта бяжыць сам Сенечка ў выглядзе Рудзіка... І ён бачыць той "МАЗ" і ведае, што вась зараз, зараз і здарыцца тое... І застанеца толькі рудзенькая плямка... І Сенечка падхопліваецца, і ён увесь дрыжыць, Вася, і абліваецца потам. Я схіляюся да яго, я пытаюся: "Сенечка, Сенья, што здарылася?!" І ён мне адказвае: "Га-аў!" Гэта так страшна, Вася-я, так страшна, калі ты пытаешся, што здарылася, і табе адказваюць: "Га-аў!"

— Во-о даюць! — ускрыквае Вася. — Бля-я... Толькі зірніце! Вунь з таго акна, з сёмага паверха, пятая пляшка ўжо вылятае! Ну і народ! От-т д-дае! От-т жлуцкі! Відно, добра сядзяць хлопцы!

— Ва-ася, ты мяне паслухай, Вася! Я ведаю... ты ж закадзіраваны. Усе ведаюць... У цябе ёсць паперка. Ты і мне паказвай: на ўсё жыццё! Дык скажы мне, Вася, ці можна закадзіравацца ад сноў?

— Я гэта чуць нецікава. Мне толькі вельмі шкада Рудзіка, і я ўстаю з ложка. Мімаходзь азіраю сябе ў люстэрка. І як гэта Спілберг вызначыў, што на мне акурат турэцкі выраб? Самая што ні ёсць звычайная кашуля! "Чаму вас не арыштавалі? Няўжо вас не спыніў ніводзін паліцэйскі?!" — чамусьці ўспомніліся ягоныя словы. Вось яна, расхвалена амерыканская дэмакратыя! Але чаго толькі і прысніцца! Вунь сусед Сенечка пасля сваіх сноў гаворыць: "Га-аў!" Зараз пайду, зраблю ранішнюю каву, а пасля пачну будзіць сваіх сямейнікаў. І калі нарэшце ўсе разыдуцца, можна будзе сесці за пісьмовы стол. Хоць ахвоты ніякай, амаль высільваю з сябе чарговае апавяданне "Сямейны спектакль Сякеркаў". Вядома, што ні сям'я, то свой спектакль, але бы хтосьці падкінуў мне сюжэт і зноў жа гэтыя "С" у назве... Ну, Спілберг, Спілберг!

Але тою раніцай сесці за пісьмовы стол мне не давалася. Было шмат неабавязковых тэлефонных званкоў. Гэта выводзіла з сябе і раздражняла. Заставалася адно: адключыць тэлефон, што ўжо рабіла неаднойчы. Але тады пачнуць з'яўляцца думкі: а раптам штосьці пільнае, выключна неадкладнае, ды і свае ж хатнія... У любы момант можа патэлефанавалі муж: "Ты не забылася, што ў мяне канчаюцца цыгарэты?" Альбо: "А ці ёсць у нас там гарбата?" І трэба бегчы па цыгарэты і па гарбаты... І які ўжо пісьмовы стол! Хо-чаш мець сямейны камфорт, дык сама яго і арганізуйвай. Вось і зноў хтосьці звоніць...

— Але-е-е... — Ра-а?! Ты-ы?! Ра-а, гэта сапраўды ты?! Што ж адбываецца, Ра? — Таня ажно захлапаецца ад узбуджэнасці. — Стыў здымаў рознае, але ў жыцці, Ра, яму давалася пабачыць штосьці такое ўпершыню! Ра-а, Стыў не ведае, што і думаць! І мы з Эрыкам таксама! Стыў кажа, ты знікла... Стаяла перад ім і знікла, бы растала... Я адразу ператэлефанавала Стыву, і ён гэта ўсё расказаў... Ён аглушаны! Ён у вялікім здзіўленні! Уражаны надзвычай! Ра-а, дык што ж гэта? Як ты магла за такі кароткі тэрмін апынуцца дома?! Ты ж была ў Стыва ў Лос-Анджэлесе... Мы размаўлялі...

— Ага-а, была... Але, даруй, адкуль ты ведаеш пра гэты мой сон? — пытаюся я і сама міжволі пачынаю хвалявацца, спрабуючы ўнікнуць у ейныя словы, у тое, што яна мне тут наказала.

— Ра-а, які сон? Не заблытвай усё да канца. Ты была ў Стыва, і за гэтым штосьці хаваецца... Уявіць немагчыма, але гэта ўсё праўда, Ра-а! Я ледзь стаю на нагах, мяне ўсю калоціць. Эрык дае мне нейкія кроплі.

— Таня, супакойся... Мы з табой маглі бачыць аднолькавы сон. Мы ж сваякі... У сваякоў гэтка бывае. — Глупства! Я, дзякуй Богу, яшчэ пры сваім розуме... Я не звяр'яцела, Ра-а. Стыў сказаў, што ты нават пакінула ў яго нейкія свае газеты. Што там надрукаваны твае апавяданні, і ён не ведае, што з імі рабіць цяпер?!
І тут я не вытрывала, нервовае напружанне лопнула. Я проста ўзваралася.
— Як гэта Стыў Спілберг, вялікі кінарэжысёр дваццатага стагоддзя, не ведае, што рабіць з апавяданнямі, якія нейкім чынам трапілі да яго?! Няхай не будзе атлусцелым снобам! Няўжо ў яго няма элементарнай цікавасці: а што ж

там, у той маленькай еўрапейскай краіне, адбываецца? А якая там культура, мастацтва, літаратура, нарэшце?! Хай возьме і працягае...
— Як ён гэта можа зрабіць, Раа?
— Звычайна! У Амерыцы поўна нашых. Дык няхай расшукае англамоўнага беларуса. І ніякіх праблем з гэтымі апавяданнямі!
І я замаўкаю: "А пра якія гэта апавяданні я ёй тут распавядаю? Тыя штотыднёвікі, у якіх яны надрукаваны, ляжаць на паліцы над маім пісьмовым сталом". І я гляджу на паліцу і не бачу ніякіх штотыднёвікаў. Там, дзе яны яшчэ ўчора ляжалі, стаіць статуэтка нейкага кітайскага асветніка. Дык сапраўды, што ж гэта такое адбываецца? Мне стала цяжка дыхаць.

— Ра... Ра-а... Не маўчы!
— Ну што не маўчы? Што?! На паліцы няма штотыднёвікаў, і гэта ўжо сапраўдны абсурд. Фантасмагорыя! А ўсё... Усё ўпіраецца ў гэты злэшчасны аўтограф! Ва ўсім вінаваты сам Спілберг. З ягонага аўтографа ўсё і пачалося... Гэты аўтограф атручвае мае жыццё!

— Ра-а, дык чаго ты?! Супакойся... Калі ў цябе такія вялікія праблемы з аўтографам Стыва... Парві! Вазьмі і парві яго. Гэта ж так проста! Стыў не пакрыўдзіцца. Ён і ведаць пра гэта не будзе.

І я ўжо не слухаю Таню. Мне карціць як мага хутчэй падысці да кніжнай шафы, выцягнуць з-за шкла тую прыгожанькую паштоўку і, няхай мне даруе мастак Пётэр Севярын Кроер, разарваць ягоны "Летні вечар на Біч" на драбнюсенькія шматкі... Што я, вядома, і зрабіла, як толькі развіталася са стрычнай.

І вась стаю на балконе. З задавальненнем гляджу, як лёгкія папярковыя кавалачкі плывуць у паветры, падаючы на траву. І мне чамусьці вельмі радасна назіраць за гэтым іхнім лётам.

— Гэ-эй, суседка! Перавяджу позірк... Ах, Вася! Зноў сусед Вася. У яго таксама добры настрой. Ён ужо, напэўна, здаў у прыёмны пункт сваю парожнюю тару і цяпер паспеў добра затаварыцца. З кішэняў ягоных штаноў выглядаюць блішчастыя коркі "Двух буслоў".

— Суседка, — працягвае ён, — а чаго гэта вы смеціце пад балконам? Вунь колькі смецця нараскідалі!

— Гэта не смецце, — весела адказваю я. — Гэта, Вася, аўтограф славуэта Стывена Спілберга. І міжволі хапаюся за парэнчу. У галаве бы ўдарыла болем: "Спілберг смяецца" — заварушылася там... Бог мой, зноў два "С", няўжо зноў нейкая назва?! Але давай за гэта не пайшло. Някага сюжэта ў мяне не з'явілася. І, да-лібог жа, хутка ўся гэтая гісторыя з аўтографам Стывена Спілберга, як ні дзіўна, забылася.

Але калі надыйшоў кастрычнік, поўны дажджу і шалёнага ветру, калі неяк зусім нечакана ўдарыў першы зазімак і ў адначасе каштаны ля ганка нашага дома скінулі сваё шырокае, пышнае лісце, з Чыкага патэлефанавалі дзядзька Саша.

— Ну, што там з усімі вамі здарылася? Дзе вы прапалі? Куды падзяваліся? Ніяк не магу датэлефанавацца...

— А што такое, дзядзьку?

— Нічога асаблівага... Проста тут усіх нас замучае Спілберг. Хоць ты куды хавайся! Дастае немагчыма... Уяві, ён хоча мець у сябе твой аўтограф!..
1999.

там, у той маленькай еўрапейскай краіне, адбываецца? А якая там культура, мастацтва, літаратура, нарэшце?! Хай возьме і працягае...
— Як ён гэта можа зрабіць, Раа?
— Звычайна! У Амерыцы поўна нашых. Дык няхай расшукае англамоўнага беларуса. І ніякіх праблем з гэтымі апавяданнямі!
І я замаўкаю: "А пра якія гэта апавяданні я ёй тут распавядаю? Тыя штотыднёвікі, у якіх яны надрукаваны, ляжаць на паліцы над маім пісьмовым сталом". І я гляджу на паліцу і не бачу ніякіх штотыднёвікаў. Там, дзе яны яшчэ ўчора ляжалі, стаіць статуэтка нейкага кітайскага асветніка. Дык сапраўды, што ж гэта такое адбываецца? Мне стала цяжка дыхаць.

— Ра... Ра-а... Не маўчы!
— Ну што не маўчы? Што?! На паліцы няма штотыднёвікаў, і гэта ўжо сапраўдны абсурд. Фантасмагорыя! А ўсё... Усё ўпіраецца ў гэты злэшчасны аўтограф! Ва ўсім вінаваты сам Спілберг. З ягонага аўтографа ўсё і пачалося... Гэты аўтограф атручвае мае жыццё!

— Ра-а, дык чаго ты?! Супакойся... Калі ў цябе такія вялікія праблемы з аўтографам Стыва... Парві! Вазьмі і парві яго. Гэта ж так проста! Стыў не пакрыўдзіцца. Ён і ведаць пра гэта не будзе.

І я ўжо не слухаю Таню. Мне карціць як мага хутчэй падысці да кніжнай шафы, выцягнуць з-за шкла тую прыгожанькую паштоўку і, няхай мне даруе мастак Пётэр Севярын Кроер, разарваць ягоны "Летні вечар на Біч" на драбнюсенькія шматкі... Што я, вядома, і зрабіла, як толькі развіталася са стрычнай.

І вась стаю на балконе. З задавальненнем гляджу, як лёгкія папярковыя кавалачкі плывуць у паветры, падаючы на траву. І мне чамусьці вельмі радасна назіраць за гэтым іхнім лётам.

— Гэ-эй, суседка! Перавяджу позірк... Ах, Вася! Зноў сусед Вася. У яго таксама добры настрой. Ён ужо, напэўна, здаў у прыёмны пункт сваю парожнюю тару і цяпер паспеў добра затаварыцца. З кішэняў ягоных штаноў выглядаюць блішчастыя коркі "Двух буслоў".

— Суседка, — працягвае ён, — а чаго гэта вы смеціце пад балконам? Вунь колькі смецця нараскідалі!

— Гэта не смецце, — весела адказваю я. — Гэта, Вася, аўтограф славуэта Стывена Спілберга. І міжволі хапаюся за парэнчу. У галаве бы ўдарыла болем: "Спілберг смяецца" — заварушылася там... Бог мой, зноў два "С", няўжо зноў нейкая назва?! Але давай за гэта не пайшло. Някага сюжэта ў мяне не з'явілася. І, да-лібог жа, хутка ўся гэтая гісторыя з аўтографам Стывена Спілберга, як ні дзіўна, забылася.

Але калі надыйшоў кастрычнік, поўны дажджу і шалёнага ветру, калі неяк зусім нечакана ўдарыў першы зазімак і ў адначасе каштаны ля ганка нашага дома скінулі сваё шырокае, пышнае лісце, з Чыкага патэлефанавалі дзядзька Саша.

— Ну, што там з усімі вамі здарылася? Дзе вы прапалі? Куды падзяваліся? Ніяк не магу датэлефанавацца...

— А што такое, дзядзьку?

— Нічога асаблівага... Проста тут усіх нас замучае Спілберг. Хоць ты куды хавайся! Дастае немагчыма... Уяві, ён хоча мець у сябе твой аўтограф!..
1999.

захавай традыцыю

Падрастаюць "Каласкі"

Ёсць у пасёлку Коласава Стаўбцоўскага раёна дзіцячы ансамбль музыкі і песні "Каласкі". Ансамбль лаўрэат рэспубліканскага фестывалю "Беларусь — мая песня".

НА ЗДЫМКУ: салістка Насця Скачко.

толькі факт

ЭКСПАНАТУ ПАЎМІЛЬБЕНА ГАДЮ

Жыхар Бабруйска, капаючы яму пад склеп, натрапіў на камень незвычайнай формы і вырашыў, што гэта не што іншае, як костка маманта.

Знаходку даставілі ў Мінск у Музей землязнаўства БДУ, дзе яе агледзелі палеантолагі. Аказалася, што махнатая прадкі спаноў тут ні пры чым. Костка — частка акамянелага ствала дрэвападобнага папаратніку часоў палеазойскай эры. Новы экспанат зойме сваё месца на стэндах сталічнага музея.

У РУСКІМ ТЭАТРЫ — ПРЭМ'ЕРА

На пачатку вясны ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага адбылася прэм'ера спектакля па п'есе Алены Папова "Снеданне на траве".

Рэжысёр-пастаноўшчык гэтага прадстаўлення — Віталь Баркоўскі, лаўрэат прэміі "За духоўнае адраджэнне", названы па рашэнні савета Кембрыджскага ўніверсітэта "Чалавек стагоддзя", мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа П'еса "Снеданне на траве" прасякнута глыбокім псіхалагізмам: у закрытай прасторы, у экстрэмальных умовах праяўляецца сапраўдная сутнасць чалавека. Ахоплены страхам, страціўшы ўнутраную свабоду, ён здольны на ўсё. І тут галоўнае — прыняць адзіна правільнае рашэнне.

КАМ'П'ЮТЭР ВУЧЫЦЬ ГАВАРЫЦЬ

Медыкі 3-й дзіцячай гарадской паліклінікі з дапамогай кам'ютэрных гульні пачалі вучыць дзіцяцей правільна гаварыць.

Аказваецца, з дапамогай мікрафона і кам'ютэра можна не толькі кантраляваць правільнасць вымаўлення, але і выпраўляць яго. У лагпедычным кабінете гэтай паліклінікі акрамя апаратуры створаны таксама багаты метадычны матэрыял. Тут урач-лагпед можа прааналізаваць не толькі малыша, але і яго бацькоў.

«Мінск-Навіны»

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефон: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://goias.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 038 экз. Заказ 1491. Падпісана да друку 25. 3. 2003 г. у 12.00. Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).